

oman äänen kuuluville saaminen ja radio-ohjelman tekemiseen tarvittavien taitojen hankkiminen yhdistää myös taustalla olevia toimijoita. Yhteistyö on tiivistä niin paikallisradioiden, Leader-ryhmien kuin kyläradiolaisten kesken.

Kuvat: Antero Lehtikoinen

23

Hankkeen nimi:	Kyläradio – village radio
Toteuttaja:	MSL Joensuun kulttuuriyhdistys ry
Toteutusaika:	13.10.2006 – 31.12.2007 (I hanke 12.5.2004 – 31.12.2005)
Ohjelma:	LEADER+ -ohjelma
TE-keskus:	Pohjois-Karjalan TE-keskus
Toimintaryhmä:	Joensuun seudun LEADER ry
Kokonaisrahoitus:	79 800 €, josta EU:n osuus 35 835 €, valtion osuus 21 501 € ja kuntien osuus 14 334 €
www-sivut:	www.joensuu-leader.net
Hankekokonaisuus:	Hanketta edelsi vuosina 2004–2005 toteutettu MSL Joensuun kulttuuriyhdistys ry:n Kyläradio – laajakaista kansalaisyhteiskunnan osaksi -hanke. Hankkeeseen liittyy vuosina 2006–2007 toteutetut Joensuun seudun Leader ry:n Village Radio -esiselvitys ja Kehittämisyhdistys Kalakukko ry:n Kyläradio – Village radio -hanke.

**Verkon kautta
hoitaja tavoittaa
26 kunnan
asukkaat**

Verkkohoitajalta saa apua helposti

Seinäjoen alueella on ollut kolmen vuoden ajan käytössä internetissä toimiva perusterveydenhuollon verkkohoitajapalvelu. Sitä ylläpitää Seinäjoen seudun terveysyhtymä, joka on saanut hankerahoitusta verkkohoitajapalvelun kehittämiseen Seinäjoen Seudun Kehittämisyhdistys Liiveri ry:ltä. Palvelua käyttäviä asukkaita on nykyisin jo 26 kunnan alueella. Tietoa on sen kautta hakenut jo lähes 20 000 käyttäjää. Neuvoa ei-kiireettömissä asioissa on annettu yli 800 asiakkaalle. Palvelun suosio onkin yllättänyt terveysyhtymän.

Verkkohoitajapalvelun etuina ovat sen joustavuus ja helppokäyttöisyys. Terveyttä koskeviin kysymyksiin saa neuvoja ja ohjeita 1–3 vuorokauden kuluessa, käytännössä useimmiten jo samana päivänä. Tarvittaessa asiakas ohjataan verkkopohjaiseen terveydenhuollon ajanvaraukseen, joka on kuntakohtainen. Seinäjoella on työterveyshuollon lisäksi otettu käyttöön myös hammashuollon ajanvaraus ja verkkoapteekkaripalvelut, Ilmajoella muiden palvelujen ohella neuvolan ajanvaraus. Lisäksi kaikki käyttäjät voivat lukea oman terveyskeskuksensa tiedotteita ajankohtaisista asioista.

Verkkohoitajapalvelun kehittäminen alkoi Seinänaapuri-kunnissa, jossa järjestelmän käyttöä testattiin pilottiryhmissä, erityisesti lapsiperheissä sekä nuorten ja ikäihmisten keskuudessa. Suurimpana käyttäjäryhmänä ovat olleet työikäiset aikuiset, mutta myös eläkeläiset ovat yhä enemmän ottaneet yhteyttä verkkopalvelun välityksellä.

Verkkojärjestelmän kautta tulleissa kysymyksissä näkyy koko terveydenhuollon kirjo, vaikka vakavimmissa terveysongelmissa yhteydenotto on harvinaisempaa. Yksi järjestelmän kehittäjistä, Seinäjoki-Nurmo alueella verkkohoitajana toimiva Sirpa Syrjälä kertoo, että positiivista palautetta on tullut paljon ja järjestelmän helppokäyttöisyyttä on kehitetty. Asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä verkon kautta saatuihin neuvoihin ja hoitoon.

Kehittämistyö on jatkunut, kun Seinäjoen seudun terveysyhtymä ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri aloittivat eHealth -yhteishankkeen palvelun käytön laajentamiseksi. Järjestelmä on jo käytössä maakunnan ulkopuolella ja Kokkolassa on aloitettu vastaava ruotsinkielinen palvelu. Vuonna 2004 hanke valittiin Irlannissa pidetyn eHealth -kilpailun finalistien joukkoon.

Kuva: Mikko Lehtimäki

Yksi palvelujärjestelmän kehittäjistä on Sirpa Syrjä, joka toimi alkuvuodet Seinäjoki-Nurmo alueen verkkohoitajana. Verkkopalvelusta saa henkilökohtaista neuvontaa terveyteen liittyvissä kysymyksissä. Neuvonnan ja ajanvarausten lisäksi käyttöön on otettu painonhallintasuojellus ja viittomakielinen palvelu.

24

Hankkeen nimi:	Verkkohoitajajärjestelmä
Toteuttaja:	Seinäjoen seudun terveysyhtymä
Toteutusaika:	1.9.2003 – 31.8.2004
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Toimintaryhmä:	Seinäjoenseudun Kehittämisyhdistys LIIVERI ry
Kokonaisrahoitus:	40 171 €, josta EU:n osuus 10 698 €, valtion osuus 17 830 € ja kuntien osuus 7 132 €
www-sivut:	www.verkkohoitaja.fi

Yhteinen tahto toi kyläverkot Kristiinankaupunkiin

Kyläläiset aktiivisia laajakaistan toteuttamisessa

Kristiinankaupungin laajakaistastrategiassa kyläläisten näkökulma on otettu hyvin huomioon. Myös runkoverkon rakentamisessa on huomioitu kyläverkot ja kansalaistoiminta. Kyläyhdistykset ovat olleet aktiivisesti mukana talkootyössä verkon suunnittelusta toteutukseen. Optiseen valokuituun pohjautuvan tietoverkon toteuttamista edelsi esisuunnittelu- ja mobilisointihanke, Framtidens Bredband. Varsinaiset rakennustyöt pääsivät käyntiin esiselvityksen valmistuttua, kun osuuskunta oli perustettu ja mukaan liittynyt riittävästi kiinteistöjä.

Runkoverkon ensimmäinen vaihe saatiin päätökseen vuoden 2007 lopussa. Ensimmäiset 300 kiinteistöä olivat valmiina liitettäviksi verkkoon. Tavoitteena on kaikkiaan 1000 liitettyä taloa vuoden 2008 lopussa. Kun verkko valmistuu, se on yhteensopiva naapuriseutukuntien vastaavien verkkojen kanssa. Mukaan liittyneillä kyläläisillä tulee olemaan käytössään tietoliikennettä, tv- ja videokuvaa, pelejä ja puhelinta tarjoava monipalveluverkko.

Työnjako laajakaistan rakentamisessa on ollut selkeä. Kyläläisille annettiin koulutusta kädestä pitäen rakentamiseen liittyen. Oppia tarvittiin etenkin hitsauksiin ja maa-urakointiin. Kiinteistönomistaja vastasi ojan kaivamisesta omalla tontillaan, yleisillä alueilla paikallinen maanrakennusurakoitsija. Urakoitsijoiden työtä ovat olleet erikoistyöt, kuten kuidun asentaminen.

Kyläyhteisöjen hyvä organisoituminen ja halu yhteistyöhön kunnan kanssa ovat edistäneet laajakaistan toteutumista kyläverkkojen pohjalta. Hankkeen työjaostoon kuului aluevastaavana yksi edustaja kustakin kylästä ja työjaosto toimi yhteistyössä kaupungin laajakaistakomitean kanssa. Kaupungin roolina oli aktivoida asukkaita sekä toimia hankkeen hallinnoijana. KRSNET-kyläverkko toteuttaa yhteistä konseptia ja koordinoi osuuskuntia sateenvarjo-osuuskuntana. Lisäksi se ylläpitää verkkoa valmistumisen jälkeen, mutta ei myy verkkopalveluita.

Kunta omistaa kaupunginosia ja kyliä yhdistävän runkoverkon, osuuskunta jakeluverkon. Sitovan liittymäsopimuksen tehneet osakkaat maksavat valokuituverkon perustamis- ja ylläpitokustannuksista ja osallistuvat talkootöihin noin kolmen työpäivän panoksella.

25

Hankkeen nimi:	Framtidens Bredband
Toteuttaja:	Kristiinankaupunki
Toteutusaika:	1.1.2006 – 31.3.2007
Ohjelma:	POMO+-ohjelma
TE-keskus:	Pohjanmaan TE-keskus
Toimintaryhmä:	Studieförbundet i Österbotten
Kokonaisrahoitus:	40 000 €, josta valtion osuus 22 400 € ja kuntien osuus 5 600 €
www-sivut:	www.krsnet.fi

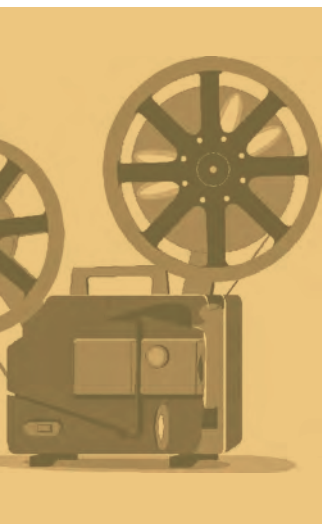
Mediavaunu innosti kyläläiset kuvaamaan omaa kotiseutua

**Itse tehtyjä
kylädokumentteja,
elokuvia ja
TV-ohjelmia**

Satakunnassa on media-alan taitajien ja nuorten osaajien keskittymä. Onhan seudulla melko pitkään ollut mediaharrastuksen osaajia ja audiovisuaalista toimintaa sekä keinoja ja varusteita viestintäalan tekemiseen. Satakunnan elävän kuvan keskuksen puitteissa toimii LEADER+-rahoituksella alkuun lähtenyt Mediavaunu. Mediavaunu oli mukana toteuttamassa Karhuseudun suistomaat -hanketta, jonka aikana dokumentointiin erilaisia näkemyksiä omasta kotiseudusta. Kaiken kaikkiaan hankkeessa oli mukana noin seitsemänsataa eri-ikäistä lasta ja aikuista.

Mediavaunu laitteistoineen mahdollisti omaehtoisen kotiseudun dokumentoinnin. Tämän todistavat Karhuseudun vesistöalueen kyläläisten monipuoliset tuotokset. Mediavaunussa oli mukana ohjaaja, tietotekniikan peruslaitteisto ja digitaalisen median tuotantolaitteisto. Vaunussa tuotetaan TV-elokuvia, dokumentteja ja animaatioita, nettisivustoja sekä virtuaalisia valokuvanäyttelyitä.

Kokemäenjoen kulttuurihistoriallisesti merkittävistä kylistä ja niiden tarinoista valmistui hankkeen aikana kylädokumentteja, elokuvia ja TV-ohjelmia.

Karhuseudun suistomaa -hankkeessa lapset, nuoret, aktiivi-ikäiset ja seniorit tuottivat yhdessä 22 omaa lyhytelokuvaa, 14 paikallis-TV -ohjelmaa, yhden äänilevyn ja keräsivät 8000 valokuvaa alueelta. Satakunnan Elävän Kuvan keskus ry on jo 15 vuoden ajan kehittänyt mediakulttuurin harrastusta ja mediakasvatuksellista perusopetusta Satakunnassa.

Satakunnan Elävän Kuvan Keskus ry teki hankkeessa yhteistyötä alueen kansalais- ja työväenopistojen kanssa. Syntyi uudenlaisia koulutussarjoja, tapahtumia, elokuvailtamia ja mediatalloita kyliin.

Muistitiedon taltioiminen AV-välinein osoittautui tärkeäksi toimintatavaksi, joka jäi elämään hankkeen jälkeen. Mediakasvatus olikin hauskuuden lisäksi myös yhteisöä yhdistävää ja lujittavaa. Tärkeää ei ole vain se mitä tehdään, vaan nimenomaan tekeminen yhdessä. Ammattimainen mediaohjaus ja järjestöjen yhteistyö osaamisen tuottamisessa toivat mukanaan myös muuta tulosta, sillä uusien mediataitojen lisäksi kyläläiset innostuivat toimimaan yhdessä.

26

Hankkeen nimi:	Karhuseudun suistomaa
Toteuttaja:	Satakunnan Elävän Kuvan Keskus ry (SEKK)
Toteutusaika:	1.1.2006 – 30.4.2007
Ohjelma:	LEADER+ -ohjelma
TE-keskus:	Satakunnan TE-keskus
Toimintaryhmä:	Karhuseutu ry
Kokonaishoitus:	101 210 €, josta EU:n osuus 42 544 €, valtion osuus 22 230 € ja kuntien osuus 16 194 €
www-sivut:	www.sekk.fi
Hankekokonaisuus:	Hanketta edelsi vuonna 2003 toteutettu Satakunnan Elävän Kuvan Keskusten Mediavaunu-projektin esitutkimus ja 2003 – 2005 toteutettu Mediavaunu -hanke. Hankkeessa syntynyttä toimintaa jatkoi vuonna 2007 Muistitieto eläväksi kuvaksi -hanke.

Langaton laajakaista lisäsi tasa-arvoisuutta haja-asutusalueella

**Laajakaista lisää
alueen
houkuttavuutta**

Keski-Suomessa Multialla, Petäjävedellä ja Keuruulla on otettu käyttöön toimiva ja nopea langaton laajakaista. Kaista on omalta osaltaan lisännyt haja-asutusalueen kuntien kansalaisten tasa-arvoisuutta. Verkon rakentaminen on ollut osa kansallisen ja maakunnallisen laajakaistastrategian toteutumista. Rakentamista edelsi laaja asukkaille ja yrityksille tehty tarvekartoitus.

Verkon toteutuminen edellytti toimijoilta ennakkoluulotonta suhtautumista uuteen tekniikkaan ja tapaan toimia. Hankkeessa käytetty toimintamalli tuotti hyvää tulosta. Ohjausryhmä luovutti vastuuta Multipoint-työryhmälle, joka projektipäällikön johdolla loi hyvät edellytykset kolmen kunnan yhteistyölle. Hanke mahdollisti laajakaistaverkon vetämisen sellaisillekin alueille, joihin teleyhtiöt eivät olisi sitä markkinaperusteisesti tehneet.

Poikkeuksellisen vaativa projekti toteutui lopulta monen vaiheen kautta. Ohjausryhmän arvion mukaan verkon rakentamista hidastivat hankkeen ulkopuoliset tekijät, kuten taajuusluvan viivästyminen, laitetekniikan uutuus ja toimitusongelmat. Onnistuneita ratkaisuja ja konkreettisia tuloksia kuitenkin syntyi. Valmistunut verkko peittää nyt yli 90 prosenttia alueen talouksista. Tämä on parantanut yritysten toimintaedellytyksiä sekä lisännyt alueen houkuttavuutta asuin- ja vapaa-ajan ympäristönä.

Verkon pystytyksessä käytettiin ensimmäisenä maailmassa uusinta WiMAX-tekniikkaa, joka on pilottihankkeen jälkeen otettu käyttöön muuallakin Suomessa. Se tarkoittaa mikroaaltoihin perustuvaa langatonta tiedonsiirtotekniikkaa, joka on kehitetty tietotekniikka-alan yritysten ja yhteisöjen muodostaman Wimax Forumin yhteistyönä. Nyt liittymäsopimuksia on mukaan lähteneissä kunnissa tehty jo kolmesataa.

27

Hankkeen nimi:	Multipoint – Langaton laajakaista -pilotti Multia-Petäjävesi-Keuruu
Toteuttaja:	Keuruun kaupunki
Toteutusaika:	1.4.2005 – 31.3.2006
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Keski-Suomen TE-keskus
Kokonaisrahoitus:	369 041 €, josta EU:n osuus 85 213 €, valtion osuus 157 087 € ja kuntien osuus 41 751 €
Hankekokonaisuus:	Hankkeeseen liittyy vuosina 2005–2006 toteutettu Keuruun kaupungin Keuruun kylät -hanke.

Metsänhoitoa kotikoneelta käsin

www.omametsa.net

Metsää voi nykyisin hoitaa tietokoneella kotoa käsin. Digitaalinen verkkometsäsuunnitelma on metsänomistajan apuna puuston ominaisuuksien, hoidon ja myynnin suunnittelussa ja arvioinnissa. Pohjois-Pirkan metsänhoitoyhdistyksen Etämetsät hoitoon -hanke kehitti palvelua etämetsänhoitajien odotusten ja tarpeiden pohjalta.

Kuusamossa alkuaan käyttöön otetun mallin kehittäminen jatkui hankkeessa. Nyt verkkopalveluun on mahdollista liittyä kaikissa metsänhoitoyhdistyksissä. Verkkometsäsuunnitelmia on viety verkkoon jo useita satoja. Toistaiseksi aktiivisimpia käyttäjiä ovat olleet kunnat ja seurakunnat, yksityismetsänomistajia käyttäjiä on ollut vähemmän.

Kuvat: Kirsti Pohjapelto

Omametsa.net -verkkopalvelussa metsänomistaja voi selailla ja käsitellä metsäsuunnitelmansa tietoja hoitoon, hakkuuseen, puuston ikään ja ominaisuuksiin liittyen. Teemakartat ja kuviot antavat erilaista tietoa kyseessä olevasta metsästä, kuten sen ominaisuuksista, hakkuu- ja hoitotöiden sopivasta ajankohdasta sekä tulo- ja kustannusarvioista. Uusinta palvelussa ovat metsäkuvioiden digikuvat sekä sähköiset lomakkeet ja allekirjoitukset.

Palvelu helpottaa erityisesti etämetsänhoitajia ja niitä perikuntia, joiden metsätilat ovat yhteisomistuksessa. Reaaliaikaista sivustoa voi katsella omalta kotikoneeltaan yhtä aikaa muiden osakkaiden tai metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilöiden kanssa. Tämä helpottaa metsäsuunnitelman laatimista ja päivittämistä, sillä perussuunnitelmaa ei tarvitse tehdä kuin kerran. Ajantasainen metsäsuunnitelma vaatii kuitenkin paikallisen metsänhoitoyhdistyksen maksullisen päivityspalvelun käyttöä sekä metsänomistajan aloitteellisuutta joidenkin tietojen, kuten puuston oman myynnin päivittämisessä.

Etämetsät hoitoon -hankkeen aikana järjestettiin metsätapahtumia ja -tilaisuuksia sekä annettiin neuvontaa ja koulutusta paikallisille metsätalous- ja maaseutuyrittäjille sekä toimihenkilöille. Myös omametsa.net -verkkopalvelun tiedotus ja markkinointi ovat vähitellen alkaneet tuottaa hedelmää. Yhä useampi metsänomistaja onkin jo liittynyt sen käyttäjäksi.

28

Hankkeen nimi:	Etämetsät hoitoon
Toteuttaja:	Pohjois-Pirkan metsänhoitoyhdistys ry
Toteutusaika:	1.7.2004 – 28.2.2006
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Pirkanmaan TE-keskus
Toimintaryhmä:	PoKo ry
Kokonaisrahoitus:	81 682 €, josta EU:n osuus 19 604 €, valtion osuus 33 490 € ja kuntien osuus 12 252 €
www-sivut:	www.omametsa.net

Kuva: Nina Merikallio

Innovatiivisuus ja uudet toimintamallit

Tässä luvussa tarkastellaan innovatiivisuuden toteutumista rahoitetuissa ohjelmissa. Kysymys on siitä, miten hankkeet ovat luoneet uusia tuotteita ja palveluja, teknisiä innovaatioita tai niiden syntyyn vaikuttavia uusia toimintamalleja. Innovatiivisuus voi ilmetä monilla tavoin, mutta yhteisenä nimittäjänä on aina muutos, uutuus ja hyödyllisyys.

Innovaatiot ovat paitsi uusia tuotteita ja tuotantoprosesseja, myös uusia toimintatapoja, organisaatiomuotoja tai instituutioita. Kysymyksessä on suhdetekäsite, joka kuvaa uudistumista ja muutosta aiempaan tai totuttuun verrattuna – innovaatio on muutos, joka on uutta tietyssä ympäristössä tai yhteydessä. Maaseudun kehittämisessä korostuu innovaatiotoiminnan laajuus ja monipuolisuus: myös pienet parannukset tuotteissa ja palveluissa tai niiden tuotantoprosesseissa tai yleensä toimintatavoissa voidaan tulkita innovatiivisiksi. Innovaatio on myös oppimisprosessi, ei pelkästään yksittäinen tapahtuma; se pitää sisällään sekä keksimistä että soveltamista.

Innovatiivisuuden merkitys taloudellisen toiminnan uudistumisen ja hyvinvoinnin lähteenä on Suomessa laajasti tiedostettu niin kansallisena kuin paikallisenakin strategiana. Innovatiivisuuden edistäminen ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ovat tulleet alueellisten strategioiden keskeiseksi sisällöksi. EU:n alue- ja yhteisöaloiteohjelmien hankkeissa hyvät käytännöt nousevat maaseudun toimin-

tojen kehittämistarpeista (esim. Maaseudun koiranelämää Kymessä, hanke 33) ja maaseutuyrityksistä (esim. Arskan Kone Ky Ilomantsissa, hanke 31).

Tilastojen mukaan heikoimmat innovaatiotoiminnan valmiudet ovat maaseudulla. Avainkysymys on, mitä innovatiivisuuden edistäminen ja innovatiivisen ympäristön kehittäminen tarkoittaa erityisesti maaseudulla. Ensinnäkin vuorovaikutus ja tiedon siirtymistä edistävät tekijät ovat innovaatioteorioiden mukaan avainasemassa. Maaseudulla tulee edelleen kiinnittää huomiota alueelle ankkuroituneiden yhteisöjen toimintaan ja erityispiirteisiin, eikä vain itse yrityksiin, maaseudun ja aluekehittämisen yhteistyöverkostoihin ja hallintoon, vaan laajasti erilaisiin julkisen sektorin organisaatioihin, ammatillisiin yhteistyöverkostoihin ja erilaisiin järjestöihin. Yksi innovaatioiden synnyn sykäys johtuu siitä, että tuodaan yhteen outoja asioita ja osallistujia, jotka eivät normaalisti ole tekemisissä keskenään.

Toimintaryhmytyössä on ollut sisään rakennettuna eräitä innovatiivisen toiminnan piirteitä: aloitteellisuus, kehityshakuisuus, käytettävissä olevien resurssien ja mahdollisuuksien analysointi sekä verkostoituminen yli toimiala-, hallinto- ja aluerajojen. Yritysrakenteen ja instituutioiden yleinen suuntautuminen monipuoliseen tuotantoon edistää innovaatioiden syntymistä, suuntautuminen perinteiseen tuotantoon taas estää innovaatiotoimintaa. Paljon parannettavaa on tutkimuksen mukaan paikallishallinnon ja erityisesti kuntien asenteessa innovaatioita kehittäviin maaseudun toimijoihin. Tukemalla yksilöiden oppimista ja uudistushalua ruokitaan innovaatioiden syntymistä. Yksilöiden, yhteisöjen ja yritysten innovatiivisuus puolestaan toteutuu varmimmin, kun vuorovaikutus toimii. Teknologia-innovaatioiden ohella ja sijastakin maaseudulla tulevat korostumaan palveluihin ja kulttuuriin perustuvat innovaatiot.

Innovatiivisuuden tutkijat ovat havainneet ns. sanattoman tiedon merkityksen maaseudun yritystoiminnassa ja maaseutupolitiikan käytännön kehittämishankkeissa. Tämä tieto on työkäytäntöihin liittyvää arjen tietoa. Maaseudun kehittämisen innovatiivisuus syntyy usein toimijoiden vuorovaikutteisen oppimisen kautta, jossa liitetään vanhaa ja uutta tietoa yhteen tai vanha tieto saa uusia merkityksiä. Opitaan tekemällä (learning by doing), käyttämällä (learning by using) ja vuoro-

vaikutuksessa (learning by interacting). EU-ohjelmien innovatiivisuus-esimerkit vievät sanattoman tiedon polkua laajemman oppimisen ulottuville.

Hilikka Vihinen
MTT
Taloustutkimus
Maaseutupolitiikka

Käytettyjen vaatteiden uusi ekologinen elämä

Uudet vaatteet vanhoista työasuista

Uutta voi luoda kestävän kehityksen periaatteita ja vanhaa kunnioittaen. Tämä on vihtiläisen tekstiilialan designyritys Globe Hope Oy:n toimitusjohtaja Seija Lukkalan vahva visio ja luja tahto. Pohjimmaisena ideana yrityksellä on olla kasvattamatta maailman loputonta vaatemäärää. Yritys valmistaakin yksilöllisiä designtuotteita kierrätysmateriaaleista.

Globe Hope Oy:n vaatteita ja asusteita valmistuu muun muassa vanhoista sairalan työasuista ja armeijan vaatteista. Yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kertoo, että osa mallistojen tuotosta menee hyväntekeväisyyteen. Veden teemavuoden 2007 innostaman kevätmalliston tuotosta osa lahjoitettiin Tansanian kaivoprojektiin puhtaan juomaveden puolesta. Osa talvimalliston tuotosta menee puolestaan WWF:n arktiseen ohjelmaan. Mallistot muistuttavat pienten valintojen merkityksestä kestävässä kehityksessä.

Globe Hopen toimitiloissa Nummelassa valmistuu ympäristöystävällisiä vaatekokoelmia ja asusteita kierrätystuotteista, kuten armeijan makuupusseista, vanhoista kodintekstiileistä ja vaatteista. Osa mallistojen tuotosta menee lahjoituksena ympäristö- ja avustusjärjestöille.

Yritystoiminnan alkumetreillä etsittiin yhteistyötahoja, joiden liikeideana oli tuotteiden uusiokäyttö ja muotoilu. Tarvittiin tietoa yrityksistä, yhdistyksistä, oppilaitoksista ja yksityisistä henkilöistä, jotka olivat kiinnostuneita tuotteiden uudelleenmuotoilusta trendikkäiksi tuotteiksi. Toimitusjohtaja Seija Lukkala kertoo, että liiketoiminnan syntyminen on pienestä kiinni. Kehittämishankkeeseen saatu tuki sattui sopivaan saumaan ennen yrityksen ensi askeleita. Tuki antoi mahdollisuuden etsiä tuotteiden uusiokäytöstä ja muotoilusta kiinnostuneita yhteistyökumppaneita. Kehittämishankkeen tuloksena syntyi uusi yritys Globe Hope Oy. Nyt Vihdin Nummellan toimipiste työllistää kuusi henkilöä. Lisäksi yrityksellä on tuotannossa käytössä kotimaisia ja virolaisia alihankkijoita.

Yhteistyöverkoston ensimmäinen taho kerää materiaalin, toinen suunnittelee valmistettavat tuotteet, seuraava muokkaa tuotteet uudelleen ja viimeinen markkinoi tuotteet käyttäjille. Hankkeessa kehitettiin ja testattiin uutta toimintamallia ja yhteistyöverkostoa: markkinointia kartoitettiin, tekstiilien käyttöä raaka-aineena testattiin ja tuotteita muokattiin.

Yrityksen ensimmäinen kokoelma hyödynsi vanhoja sairaala- ja armeijavaatteita sekä muita työvaatteita. Nyt yritys on kasvanut ja yli puolet tuotannosta menee vientiin. Tuotteita on myynissä yhdessätoista eri maassa, päämarkkinana Japani. Ideastaan yritys on saanut useita palkintoja, kuten INNOSUOMI 2005 -kilpailun kunniamaininnan sekä Taiteen ja kulttuurin Suomi-palkinnon vuonna 2006.

Kuvat: Nina Merikallio

GLOBE HOPE

29

Hankkeen nimi:	Hope- uuden toimintamallin rakentaminen ja testaus
Toteuttaja:	Hope – Kestävän kehityksen edistäjät
Toteutusaika:	17.3.2003–31.12.2003
Ohjelma:	POMO+-ohjelma
TE-keskus:	Uudenmaan TE-keskus
Toimintaryhmä:	Länsi-Uudenmaan Kehitys LUKE ry
Kokonaisrahoitus:	60 885 €, josta valtion osuus 34 095 € ja kuntien osuus 8 524 €
www-sivut:	www.globehope.com
Hankekokonaisuus:	Hanketta edelsi vuodenvaihteessa 2002–2003 toteutettu 3 kk kestänyt Hope-hanke.

**Nyt puhutaan
Pihtipudas-ilmiöstä**

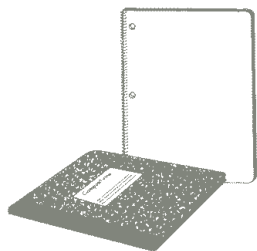
Keskisuomalaisyritys palvelee paperittomasti pääkaupunkiseutulaisia

Keskisuomalainen Dextili Oy hyödyntää liikeideassaan tietoteknisiä ratkaisuja innovatiivisesti. Yritys tuottaa tilitoimistopalveluja ja kiinteistöalan taloushallintopalveluja isännöintiyrityksille pääkaupunkiseudulla. Dextili Oy:n työntekijät asuvat lähellä yrityksen toimitiloja Keski-Suomessa, mutta yrityksen asiakkaat ovat valtaosin Helsingin seudulla. Yritys aloitti toimintansa kymmenen vuotta sitten Pihtiputaalla. Vuonna 2004 alkoi yhteistyön suunnittelu kehittämissyhtiö Witas Oy:n kanssa pääkaupunkiseudun asunto- ja kiinteistöyhtiöiden kirjanpitojen tekemisestä. Tavoitteena on paperittomaan taloushallintoon erikoistunut taloushallintokeskus, joka tarjoaa taloushallinnon palveluja taloyhtiöille ja isännöintiyrityksille.

Nyt yrityksellä on toimipaikkoja jo neljässä kunnassa: Pihtiputaalla ja Pyhäjärvelä sekä vuodesta 2006 myös Viitasaarella. Tänä vuonna yritys aloitti yhteistyön Saarijärven Seudun Yrityspalvelu Oy:n kanssa taloushallintokeskuksen perustamiseksi Saarijärvelle.

Yrityksen toimitusjohtaja Miia Pasanen kertoo, että ilman yritystukea rohkeus ei olisi riittänyt toiminnan laajentamiseen. Haasteeseen tarttuminen kannatti, sillä yritys on ollut vahvasti kasvuhakuinen ja sen työllistävä vaikutus on ollut huikea. Tämän osoituksena yritys sai vuonna 2005 Keski-Suomen INNOSUOMI-palkinnon. Palkinnon perusteluissa todetaan muun muassa, että Dextili on onnistunut hyödyntämään tietoteknisiä ratkaisuja niin, että työntekijät voivat asua Pihtiputaalla. Kiina-ilmiön vastapainoksi onkin alettu puhua Pihtipudas-ilmiöstä.

Tällä hetkellä yritys työllistää 17 henkilöä ja kouluttaa monialakoulutuksella lisää toimihenkilöitä. Dextilin asiakkaina on noin 70 seutukunnan yritystä ja pääkaupunkiseudulla 270 taloyhtiötä, joissa on noin 7 000 huoneistoa.

Kuva: Keski-suomalaisen arkisto / Esa Kilpinen

Dextili Oy:n toimitusjohtaja Miia Pasanen iloitsee yrityksen 10-vuotisesta taipaleesta Suomen Kiinteistöliiton toimitusjohtajan Ukko Laurilan kanssa. Osoituksena menestyksestä yritykselle myönnettiin Keski-Suomen Innosuomi-palkinto vuonna 2005.

30

Hankkeen nimi: Osaamiskeskuksen perustaminen, yritystuki
Toteuttaja: Dextili Oy
Toteutusaika: 15.10.2004–30.6.2007
Ohjelma: LEADER+-ohjelma
TE-keskus: Keski-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: Maaseudun kehittämissyhdystys VIISARI ry
Kokonaisrahoitus: 92 500 €, josta EU:n osuus 15 725 € ja valtion osuus 15 725 €
www-sivut: www.dextili.fi

**Tieturvallisuus
paremmaksi uudella
innovaatiolla**

Lumityökoneiden tuotekehitys toi työpaikkoja

Ari Haapalainen törmäsi teiden talvihoidossa siihen, etteivät aurauskoneet taipuneet kaikkiin työvaiheisiin. Kun lumen siirtäminen ja penkkujen tasoittaminen eivät onnistuneet käytössä olevalla kalustolla, kekseliäs ilomantsilaisen Arskan koneen omistaja oivalsi, että tarvitaan uudenlaisia koneita ja laitteita. Myös tienvarsien kaiteet ja liikennemerkkit aiheuttivat omat hankaluutensa, joihin yrittäjä kehitti omat ratkaisunsa.

Lumityökoneiden lisälaitteen valmistamisen Ari Haapalainen käynnisti yritystuella. Nyt prototyypille on saatu patentti, ja lisälaitteet on todettu monin tavoin toimiviksi. Ne ovat lisänneet tiestön turvallisuutta, kun lumivallit ja näkymää estävät alueet talvisilla tienvarsilla saa poistettua aurauksen yhteydessä.

Yritystukirahoituksella oli merkitystä Arskan koneelle paitsi tuotekehityksen käynnistämisessä, myös ensimmäisen ulkopuolisen työntekijän palkkaamisessa. Nyt yritys työllistää 12 henkilöä, ja toimitiloja on laajennettu. Tällä hetkellä yritys harjoittaa sekä pajakorjaus- että maansiirtokonetoimintaa.

Yrityksen tuotteille löytyisi markkinoita myös Norjasta, jossa lunta on paljon. Sarjavalmistusta ei kuitenkaan ole aloitettu, sillä osaavista metallialan työntekijöistä on pulaa, ja nykyiset työt työllistävät yrittäjää täysipäiväisesti.

Kuvat: Pogostan Sanomat

Kuva: MMM:n kuva-arkisto

31

Hankkeen nimi: Arskan Kone Ky, yritystuki
Toteuttaja: Arskan Kone Ky
Toteutusaika: 21.10.2003–22.3.2006
Ohjelma: LEADER+-ohjelma
TE-keskus: Pohjois-Karjalan TE-keskus
Toimintaryhmä: Vaara-Karjalan LEADER ry
Kokonaisrahoitus: 29 800 €, josta EU:n osuus 5 960 € ja valtion osuus 5 960 €

Turvaverkko lisää kotona asumisen aikaa

Lievääkin dementiaa sairastavan elämässä on paljon turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyviä riskejä. Näin on erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Omaishoitajat joutuvat elämään usein jatkuvan huolen tai pelon vallassa. Etelä-Pohjanmaan Telelääketieteen Palvelukeskuksen EEVA-hankkeessa dementoituville suunniteltiin turvaverkko. Yksilöllinen ja räätälöity turvaverkko on lisännyt kotona asumisen aikaa dementoituneiden hoidossa.

Turvateknologian käytön lisäksi turvaverkossa on otettu huomioon dementoituvan sosiaalinen ja psyykinen turvallisuudentunne. Yksilöllinen turvaverkko on helpottanut myös omaishoitajien arkea, kun dementoituneen kotihoitoon ja hoivaan on paneuduttu kokonaisvaltaisesti. Turvaverkko koostuu kaikista arkeen osallistuvista tahoista: sukulaisista, ystäväistä, naapureista ja kyläläisistä sekä kotipalvelun, palveluyritysten, järjestöjen ja diakonian työntekijöistä sekä vapaaehtoisista avustajista.

Etenkin turva- ja kommunikaatioteknologian käyttö osana turvaverkkoa on vähentänyt laitoshoitoon siirtymisen tarvetta. Kulunvalvonnasta on saatu erinomaisia tuloksia niillä dementoituville, joiden riskinä on vaeltelu ja eksyminen. Dementoituvalle itselleen teknologian käyttö on lisännyt itsemääräämisoikeuden tunnetta. Omaisille se on tuonut helpotusta arkeen. Teknologian käytön soveltaminen vaatii kuitenkin ohjausta ja organisointia.

Joustava palveluohjaus, joka ottaa huomioon eri osapuolten näkemykset, on selkeyttänyt rooleja ja vastuita dementoituneen hoidossa. Yhdellä taholla – muisti-neuvojalla – on kokonaisnäkemys ja vastuu dementoituneen tilanteesta. Eri tahojen yhteistyötä on parantanut entisestään reaaliaikaisen kalenterin käyttöönotto, jolla on voitu poistaa käyntien päällekkäisyyttä ja täyttää turva-aukkoja.

**Turvallinen olotila
dementoituville
sekä omaisille**

Kuvapuhelin ja polkupyörään kiinnitetty tutkan lähetinosa auttavat vanhuksia arjessa. Teknologia yksin ei kuitenkaan riitä, turvaverkkoon kuuluvat myös huolehtivat lähimmäiset.

32

Hankkeen nimi: Yksilöllinen turvaverkko dementoituneille – EEVA
Toteuttaja: Etelä-Pohjanmaan Telälääketieteen Palvelukeskus ry
Toteutusaika: 1.9.2004–28.2.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 150 000 €, josta EU:n osuus 40 500 € ja valtion osuus 94 500 €
Hankekokonaisuus: Hankkeeseen liittyy vuosina 2004–2006 toteutettu EPTEK ry:n Verka-Avoim alueellinen sosiaali- ja terveydenhuollon verkko-yhteisö -hanke.

Hanke lisäsi yhteistyötä ja poisti ennakkoluuloja

Koirat auttavat ihmistä enemmän kuin moni tietää, myös eksyneiden ja maastoon kadonneiden ihmisten etsinnässä. Uudenlaiset koulutukset ja harrastuskurssit ovat synnyttäneet ennakkoluulotonta yhteistyötä Kymenlaaksossa.

Koiraharrastajat ja metsästäjät yhteen

Organisaatioiden ja yhdistysten yhteistyö on poikanut uudenlaista toimintaa Kymenlaaksossa. Koiraharrastajien ja metsästysjärjestöjen hanke kokosi yhteen erityyppisiä toimijoita maaseudulle: maaseudun ja kaupunkien nuoria, metsästäjiä ja lintuharrastajia, viranomaisia ja kansalaisia sekä nuoria ja vanhuksia.

Toimijoiden vastualueet ja roolit kehittämistyössä haluttiin pitää selvinä. Hankkeen hallinnoijan Kymenläänin kennelpiirin ja muiden toimijoiden keskeinen tehtäväjako määriteltiin hankkeen palvelusopimuksessa. Mukana olivat myös Suomen metsästäjäliiton Kymen piiri, Kymen riistanhoitopiiri, Suomen metsästysjäljestäjät ja Kaakon käyttökoirat.

Nuorten luonnonläheisistä harrastuksista kaipaavat tietoa sekä maaseudun että kaupunkien asukkaat. Tapahtumat ja kurssit kokosivat ihmisiä tilaisuuksiin, joista sai tietoa koirien monista eri käyttömahdollisuuksista. Kaikille ei ollut tuttua, että koirista on suurta apua myös ihmisten ja vahingoittuneiden eläinten etsinnässä ja saaliin talteenotossa. Noutavien koirien näytös havainnollisti, miten koira noutaa riistan vedestä. Kursseilta sai konkreettista oppia myös jäljestyksestä, vesistöetsinnästä sekä suurpetojen karkotuksesta.

Tekijöiden ja harrastajien kohtaaminen leppoisissa merkeissä teki tutuksi taustaorganisaatioiden ja toimijoiden työtä. Hanke poiki paljon hyvää yhteistoimintaa, joka jatkuu edelleen. Yhteistyön myötä väärät ennakkoluulot ovat karisseet. Hankkeen ansiosta syntyneestä viranomaisyhteistyöstä on otettu mallia muualakin Suomessa. Myös kynnys yhteydenottoon on madaltunut ja vuorovaikutus vahvistunut, sillä aito halu rakentaa yhteistä elinympäristöä yhdistää.

33

Hankkeen nimi: Maaseudun koiranelämä
Toteuttaja: Kymenläänin Kennelpiiri ry
Toteutusaika: 17.5.2002–31.1.2005
Ohjelma: LEADER+-ohjelma
TE-keskus: Kaakkois-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: Kehittämisyhdistys SEPRA ry
Kokonaisrahoitus: 85 323 €, josta EU:n osuus 31 934 €, valtion osuus 19 160 € ja kuntien osuus 12 774 €
Hankekokonaisuus: Hankkeeseen liittyy vuosina 2004–2006 toteutettu Suomen metsästäjäliiton Kymen piirin Virkatie-hanke.

Kuva. Leena Lehtonen

Sosiaalisen pääoman hallinta hyvinä käytänteinä

Sosiaalinen pääoma on laaja ja keskusteltu käsite. Se on otettu myös erilaisten politiikkatoimenpiteiden osaksi ja Euroopan unionin yhdeksi maaseudun kehittämisen ohjelmalliseksi tavoitteeksi. Erityisen vahvasti sosiaalinen pääoma on liittynyt yhteisön alueella toimeenpantuihin Leader-ohjelmiin. Leader-metodin erityispiirteet kohdistavat maaseudun paikallista toimintaryhmätyötä juuri sosiaalisen pääoman vahvistamiseen. Suomalaisilla toimintaryhmillä onkin ollut erityisen merkittävä rooli sosiaalisen pääoman paikallisessa kehittämisessä. Sosiaalista pääomaa voidaan luonnehtia ihmisten aikaansaamaksi voimavaraksi, jota käytetään yhteisten kohteiden luomiseen ja tavoittelemiseen. Sosiaalinen pääoma on ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Se saadaan käyttöön verkostoitumalla ja tekemällä yhteistyötä. Käytännössä se on kykyä työskennellä yhteisten päämäärien hyväksi ryhmissä, organisaatioissa ja verkostoissa. Sosiaalinen pääoma on jatkuvasti muuttuva voimavara. Siihen kuuluvia luottamuksen suhteita pitää jatkuvasti huoltaa ja ylläpitää. Käyttämättömänä se heikkenee ja menettää (käyttö)arvonsa. Sosiaalisen pääoman synnyttäminen, ylläpito ja hyödyntäminen edellyttävät osaamista sekä oikeita menettelytapoja, välineitä ja toimivia rakenteita.

Sosiaalisesta pääomasta on tullut eräs menestystä ja menestymättömyyttä selittävä tekijä: korkean sosiaalisen pääoman yhteisöt (ja yritykset) selviytyvät sosiaalisessa ja taloudellisessa kilpailussa paremmin. Myös erilaisten, luovien ihmis-

ten ja ryhmien kyky toimia yhdessä on keskeinen menestystekijä paikkakunnilla. Sosiaalinen pääoma nähdään tärkeäksi voimavaraksi myös muutoksen hallinnassa. On kuitenkin huomattava, että sillä on erilaisia muotoja, jotka voivat yhteisvaikutuksena joko edistää tai hidastaa muutoksia.

Sosiaalisen pääoman moninaisen vaikutuksen ymmärtämiseksi on hyödyllistä hahmottaa vuorovaikutussuhteissa todentuvat erilaiset muodot. Sosiaalinen pääoma voidaan jakaa kolmeen ilmenemismuotoon: yhteisöpääomaan, kumppanuuspääomaan ja suhdepääomaan.

Käytännön toimintatilanteissa (kuten hankkeissa) sosiaalisen pääoman muodot kietoutuvat monimuotoisesti toisiinsa ja niiden yhteisvaikutusta on tarkasteltava aina tapauskohtaisesti. Hankkeissa sosiaalisen pääoman eri muotojen välille syntyy jännitteitä. Niiden tunteminen ja hallinta paikallisissa olosuhteissa onkin keskeinen osa hankeosaamista. Itse asiassa se on hyvien käytänteiden tunnistamisen tärkein kriteeri.

PÄÄOMAN LAJIT

Yhteiskunnan toimijoilla on eri asteisesti käytettävissään eri pääoman lajeja:

1. luontopääomaa, kuten luonnonvaroja, metsiä tai maisemia,
2. fyysistä (kiinnitettyä) pääomaa, eli rakennettua ympäristöä ja infrastruktuuria,
3. inhimillistä pääomaa, kuten ihmisten henkilökohtaista osaamista sekä
4. sosiaalista pääomaa, kuten verkostoja, sekä niiden normi- ja luottamusrakenteita.

Sosiaalinen pääoma on ihmisten välisen toiminnan kautta luotavissa oleva voimavara, jota voidaan – ihmisten niin halutessa – käyttää yhteiseksi hyväksi erilaisten sosiaalisten (niin vahvojen kuin heikkojen) verkostojen kautta. Kehittämistoiminnan kontekstissa sosiaalinen pääoma voidaan tulkita yhteisölliseksi hyödykkeeksi. Sellaiseksi se tulee kuitenkin vasta, kun yhteisö tunnistaa tämän voimavaran sekä oppii hallitsemaan erilaisia sosiaalisen pääoman muotoja yhteiseksi hyväksi, oman menestymisen rakennusaineena.

Maaseudun kehittämisen keskeinen ongelma on, että voimavarat ovat niukat, hajallaan ja vajaassa käytössä. Ne jäävät usein havaitsematta ja siten myös hyödyntämättä. Sosiaalisesta pääomasta voi tulla kylän, kunnan tai seutukunnan keskeinen kilpailukyvyyn edellytys. Tähän tarvitaan uusia työtapoja: yhteisöpääoman rinnalla on panostettava myös kumppanuus- ja suhdepääomaan. Esimerkiksi kylien elinvoimaa ei siten pidä kehittää vain kylissä, vaan myös omaa kylää laajemmin, jopa kansainvälisten kumppanuuksien kautta. Tulevaisuudessa tärkeimpiä välineitä sosiaalisen pääoman muotojen hyödyntämisessä on avoin internet-verkko, joka mahdollistaa täysin uudenlaisten sosiaalisten kombinaatioiden rakentumisen.

Eri pääomalajit sekä sosiaalisen pääoman muodot kietoutuvat käytännön hankkeissa monimuotoisesti ja vaikeasti analysoitavaksi kokonaisuudeksi. Kehittämisen pääomien yhteisvaikutuksen hallinta paikallisissa olosuhteissa onkin osa sitä tietoa ja osaamista, joka on aivan paikallisen kehittämisen taidollisessa ytimessä. Tätä osaamista on kiistatta havaittavissa tässä julkaisussa esitellyissä onnistuneissa hankkeissa.

Mitään yleispätevää ohjetta ei voi antaa siitä, miten paikallisen kehittämisen pääomia tulisi kulloinkin tiedollisesti ja taidollisesti hallita. On silti mahdollista – tämän julkaisun lailla – yrittää viestiä ja oppia kokemuksista. Vaikka näiden hankkokemusten ja hyvien käytänteiden kirjallinen kuvaus jääkin aina väistämättä puutteelliseksi, on arvokasta pyrkiä välittämään onnistumisia ja hyviä esimerkkejä. Se voi rohkaista ja innostaa uusia toimijoita etsimään oman menestymisen osuuksia itselle vielä tuntemattomien tekijöiden verkostoista.

SOSIAALISEN PÄÄOMAN MUODOT

- Yhteisöpääomalla tarkoitetaan ihmisten keskinäistä vuorovaikutusta ja vahvaa sitoutumista läheisiin sosiaalisiin verkostoihin, kuten perhe-, ystävä-, naapurusto- tai harrastuspiireihin, joissa luottamus perustuu siihen, että ihmiset tietävät ja tuntevat toisensa suhteellisen hyvin, yhteinen identiteetti ja toimintanormit ovat selkeitä ja yhteistoiminnan tarkoitus on melko vakiintunut. Yhteisöpääoman astetta kuvaavana käsitteenä käytetään usein ilmausta me-henki (tai yhteishenki).
- Kumppanuuspääomalla tarkoitetaan ihmisten välistä horisontaalista (tasavertaista) vuorovaikutusta ja kumppanuutta, jossa ylitetään lähipiirien, yhteisöjen ja omien organisaatioiden rajat sekä rakennetaan verkostoja sekä luottamusta yhteisen tehtävän, päämäärän ja tavoitteen pohjalta. Kumppanuussuhteissa luottamus perustuu yhteisten päämäärien eteen tehtävän työn hyödylliseksi kokemiseen. Kumppanuussuhteissa ihmiset eivät tunne toisiaan syvällisesti, mutta luottavat esimerkiksi toistensa asiantuntemukseen. Kumppanuudessa hyödynnetään erilaisuutta; persoonia ja identiteettejä.
- Suhdepääomalla tarkoitetaan ihmisten välistä vertikaalista vuorovaikutusta ja verkottumista, jossa rakennetaan yhteyksiä ja luottamusta hierarkkisesti eri tason toimijoihin, kuten päätöksenteon ja vallankäytön organisaatioihin. Ihmiset asemoivat tai tuntevat toisensa lähinnä vain virallisen aseman tai ammatin perusteella. Vahvaa yhteistä identiteettiä ei ole. Identiteettien erilaisuus hyväksytään. Yhteistoiminnan tarkoitus muotoutuu asiaperusteisesti tukeutuen lähinnä muodollisiin sopimuksiin, normeihin ja yhteistyöhön.

Torsti Hyyryläinen

Tutkimusjohtaja, dosentti
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti
Rural Studies -yliopistoverkosto

Kuva: MMM:n kuva-arkisto / Merja Ojala

Talkootyöllä kunnostettu kylätalo heräsi henkiin

**Oli arki tai juhla,
kylätalo kerää
kattonsa alle väkeä**

Nousiaisten vanha asema elää uutta nuoruuttaan. Onhan siitä tullut todellinen kyläkeskus, jossa menoa ja meininkiä riittää. Aliskunnan kyläyhdistyksen vuokraamassa ja kunnostamassa asemarakennuksessa järjestetään kylätapahtumia ja erilaisia tilaisuuksia sekä toimintaa lapsille ja nuorille.

Nousiaisten asema lakkautettiin 1990-luvun alussa, kun henkilöliikenne radalla loppui. 1990-luvun lopussa kunnostettiin ensin alakerta juhlatiloiksi POMO-rahoituksella. ALMA-hankkeella on viimeksi kunnostettu pihamaa ja rakennuksen läheinen ympäristö sekä remontoitu keittiö ja yläkerran tilat kesänäyttely- ja majoitustiloiksi. Aliskulmalla talkoohenki elää vahvana. Talkootöitä on tehty valtavasti aseman kunnostamisessa.

Aliskulman tyttöjä hymyilyttää, eikä suotta. Nousiaisten entisellä rautatieasemalla vietetään monenlaisia kyläjuhlia lapsia unohtamatta. Talkoohenki ja yhteiset tapahtumat pitävät kylän elinvoimaisena.

Viime vuosina kylälle on muuttanut varsinkin nuoria lapsiperheitä, joille kyläyhdistys järjestää toimintaa yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Makasiiniteatterin kanssa. Juhlatiloja vuokrataan myös yksityiseen käyttöön. Näiden lisäksi on järjestetty monenlaista hauskaa, kuten keskiaikapidot ja makasiinitanssit.

Kuvat: Leena Lehtonen

34

Hankkeen nimi:	Asema-projekti 2002–2004
Toteuttaja:	Aliskulman kyläyhdistys ry
Toteutusaika:	1.6.2002–30.6.2005
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Varsinais-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä:	Varsin Hyvä ry
Kokonaisrahoitus:	22 945 €, josta EU:n osuus 3 953 €, valtion osuus 6 589 € ja kuntien osuus 2 635 €
www-sivut:	www.vanha-asema.info
Hankekokonaisuus:	Hanketta edelsi POMO-ohjelmasta vuosina 1998–1999 toteutettu Nousiaisten asema -hanke.

Tarpeellisia eväitä nuorten kohtaamiseen

Huittisissa on otettu käyttöön verkostomainen toimintatapa nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja terveyden edistämiseksi. Nuoren arkielämän turvaverkko syntyy monesta eri tahosta, kuten kodista, koulusta ja vapaa-ajan aktiviteeteista. Nuori johtajuus -hankkeella vahvistettiin harrastuspiirien kasvatuksellista otetta nuorista.

Huittisten kaupungin nuorisotoimen aloitteesta urheilu- ja nuorisojärjestöjen vapaaehtoisille ohjaajille ja nuorisovaltuuston jäsenille annettiin koulutusta nuorten kohtaamiseen. Nuoria aikuisia koulutettiin johtamaan ja ohjaamaan nuoria niin, että heidät otetaan huomioon kokonaisuutena ja osana sosiaalista verkostoa. Yhteistoiminnallisen oppimisen kautta saatiin tietoa nuorten ihmissuhdeverkostoista, päihteettömyydestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Myös häiriökäyttäytymisen aikaiseen puuttumiseen kannustettiin. Lisäksi opittiin tulkitsemaan nuoren sosiaalista verkostokarttaa.

Hankkeeseen osallistunut valosuunnittelun opiskelija Jani-Matti Salo kertoo hankkeen aikana oppineensa ottamaan oman roolinsa ohjaajana. Koulutus auttoi häntä myös ryhmädynamiikan havainnoinnissa sekä ymmärtämään erilaisia oppijoita. Jani-Matti kertoo konkreettisen esimerkin oppimistaan ongelmanratkaisutaidoista nuorten liikuntaryhmän Saksan matkalta, jossa eräs nuori ei pitänyt kiinni yhteisistä pelisäännöistä. Onnelliseen ratkaisuun esiintymismatkalla päästiin yhteisen keskustelutilaisuuden ansiosta.

Hankkeessa kehitetty verkostomainen toimintamalli on levitettävissä myös maakunnallisesti ja valtakunnallisesti. Menetelmää voivat käyttää hyvin kaikki nuorten parissa toimivat tahot. Koulutukset avasivat nuorille mahdollisuuksia toimia leirien ohjaajina tai apuohjaajina.

Kuvat: Pirje Jalonen

Jani-Matti Salon (takarivissä keskellä) ura alkoi Huittisten voimistelu- ja liikuntaseurassa. Kipinä ryhmän perustamisesta syttyi ohjaajakoulutuksessa. Kuvassa Jani-Matin luotsaama Advancing Breakers -tanssiryhmä, joka esiintyi Kiasman URB03-festivaaleilla.

35

- Hankkeen nimi:** Nuori johtajuus/ohjaajuus
Toteuttaja: Huittisten kaupunki
Toteutusaika: 13.1.2004–24.3.2005
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Pirkanmaan TE-keskus
Toimintaryhmä: Joutsenten Reitti ry
Kokonaisrahoitus: 15 800 €, josta EU:n osuus 3 555 €, valtion osuus 5 925 € ja kuntien osuus 2 370 €
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi vuonna 2003 toteutettu Huittisten kaupungin Vastuullinen ohjaajuus -hanke.

Uusi mummonmökki maalla on vakavasti otettava vaihtoehto

**Mummonmökki
kotina
kiinnostaa
eläkeläisiä**

Yhä useammat maallemuuttajat kyseenalaistavat tavanomaisia käsityksiä asumisesta. Nykyaikainen mummonmökki on nousemassa vakavasti otettavaksi vaihtoehdoksi maaseudulla asumisessa ja uusien asukkaiden houkuttelemisessa. Kiinnostus uudenlaisten mummonmökkien rakentamiseen ylitti kaikki odotukset. Äskettäin perustettu Uuden Ajan Mummonmökit Ay on ollut mukana rakennuttamassa Luopioisissa ensimmäisiä pientaloja, joihin asukkaat ovat jo muuttaneet.

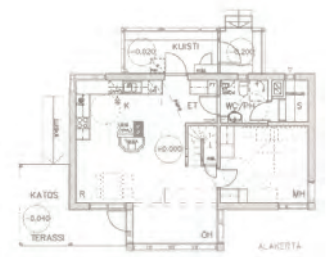
Kynnys matalaksi -hanke on selvittänyt asumiseen liittyviä toiveita ja helpottanut maallemuuttoa. Rakennetuissa kohteissa on käytetty paikallista puuta ja paikallisia rakennustuotteita ja -palveluja, joten työ tukee palvelujen säilymistä maaseudulla. Hankkeen vetäjät Ari ja Pertti Toivari kertovat, että uudisrakennukset halutaan rakentaa lähelle palveluja rauhalliseen ympäristöön, ei niinkään haja-asutusalueille. Muuttajat arvostavat mummonmökkien pientä kokoa, koska niiden ylläpito on helpompaa kuin isossa asunnossa. Lisäksi itsenäisyyteen totuneet ihmiset pitävät maalla pientalossa asumista hyvänä vaihtoehtona. Odotetusta poiketen pienelle perheelle tai nuorelle yksinasujalle tarkoitetuista uudisrakennuksista ovat kuitenkin olleet eniten kiinnostuneita eläkkeelle juuri jääneet tai jäämässä olevat aikuiset.

Tulevaisuuden asumismuodoksi saattaa nousta uudenlainen yhteisöasuminen, jossa naapuriapu täydentää kaupallisia ja julkisia palveluja. Nykyajan mummonmökit voivat hyvin olla vastaus tähän haasteeseen.

Kuvat: Miikka Tuononen

36

- Hankkeen nimi:** Kynnys matalaksi – maallemuutto helpoksi
- Toteuttaja:** Pälkäneen kunta (ent. Luopioinen)
- Toteutusaika:** 1.1.2005–31.12.2006
- Ohjelma:** LEADER+-ohjelma
- TE-keskus:** Pirkanmaan TE-keskus
- Toimintaryhmä:** Pomoottori ry
- Kokonaisrahoitus:** 49 502 €, josta EU:n osuus 22 266 €, valtion osuus 13 360 € ja kuntien osuus 8 906 €
- www-sivut:** www.luopioinen.fi/mokki/mm.html
- Hankekokonaisuus:** Hanketta edelsi vuosina 2002–2003 Pälkäneen kunnan Terve talo maaseudun vetovoimana -hanke ja vuosina 2004–2007 Luomura ry:n Terve talo maaseudulla ja Terve talo kylässä -hankkeet. Hankkeen työtä vuonna 2007 jatkoi Pälkäneen kunnan Mummonmökit maailmalle -hanke.

Eloa kotisaarella elämän loppuun saakka

**Vihdoinkin:
Hiittisiin
oma vanhainkoti**

Hiittisissä, Turunmaan saariston itäisessä osassa, eli pitkään ajatus oman vanhainkodin perustamisesta. Vanhenevan väestön kohtalona kun oli ennen lähteä pois oman saaren tutuista maisemista hoidettavaksi mantereelle vanhainkotiin.

Idea omasta vanhainkodista odotti toteutumistaan aina vuoteen 2003, jolloin kunnan lahjoittamalle tontille valmistui Solglimten palvelukoti. Ajatuksena oli luoda tavallisen vanhainkodin tai vanhusten palvelutalon tilalle jotain uutta. Solglimtenista (auringonsäde) tuli vanhainkodin lisäksi myös kaikkien saarelaisten olohuone, monipalvelukeskus. Rakennuksen omistaa perustettu säätiö, jossa on mukana paikallisia yhdistyksiä ja seurakunta.

Palvelukodissa järjestetään vanhusten palvelutalon toimintaa tukevia tilaisuuksia, mutta myös koko kylän yhteistoimintaa ja -henkeä lisääviä tapahtumia opintopiireistä ja luennoista musiikkiesityksiin. Erilaisten palvelujen myynti matkailijoille ja veneilijöille on osoittautunut hyväksi tulonlähteeksi palvelutalolle.

Saarelaiset haluavat kasvattaa kyläläisten omaa vastuuta ja sosiaalista yrittäjyyttä, joka luo uusia palveluja ja työpaikkoja. Vapaaehtoisuudella on ollut tärkeä rooli alusta alkaen. Niin sanotussa kotitonttutoiminnassa vapaaehtoiset ja siviilipalvelusmiehet toimivat yö- ja viikonloppupäivystäjinä palvelutalossa.

Sosiaalinen yrittäjyys ja yhteisöllisyys ovat nykypäivää Hiittisissä. Nyt vanhukset voivat elää kotisaarellaan elämänsä loppuun.

Hankkeen ansiosta Solglimten on vanhusten palvelutalon lisäksi nyt myös Hiittisen saaren asukkaiden olohuone ja pistäytymispaikka. Turvallisuutta päivystykseen tuovat "kotitontut" ovat vapaaehtoisia ja siviilipalvelusmiehiä.

37

Hankkeen nimi: Starta och utveckla servicehemverksamhet samt utveckla nätverk
Toteuttaja: Kyrkosundsskärs pensionärsbostadsstiftelse
Toteutusaika: 20.8.2003–30.6.2006
Ohjelma: LEADER+-ohjelma
TE-keskus: Varsinais-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: I samma Båt – Samassa veneessä rf ry
Kokonaisrahoitus: 90 154 €, josta EU:n osuus 36 060 €, valtion osuus 21 638 € ja kuntien osuus 14 425 €
Hankekokonaisuus: Hankkeen työtä jatkoi vuonna 2006 alkanut Kyrkosundsskärs pensionärsbostadsstiftelsenin Utvecklandet av trygghets- och omsorgstjänster i glesbygden -hanke.

Kyläsportti innostaa ihmisiä liikkumaan 17 kunnan alueella

**Kyläläisten
yhteinen aika
on lisääntynyt,
kiitos urheilun**

Liikunta voi olla myös yhdessä tekemistä ja tarinoimista. Tämä on oivallettu Etelä-Savon kunnissa, jossa kuntalaisia aktivoidaan liikkumaan. Tapahtumat ja tilaisuudet ovat koonneet satoja, ellei tuhansia ihmisiä liikkumaan yhdessä. Etelä-Savon liikuntayhdistyksen Kyläsportti -hankkeet ovat tavoittaneet kolmen toimintaryhmän alueen 17 kunnan asukkaat. Uudenlainen toiminta on parantanut kyläyhteisöjen hyvinvointia sekä tiivistänyt kylien, seurojen ja kuntien yhteistyötä.

Liikuntatapahtumat käynnistyivät vuonna 2005 aluksi RaJuPuSu-ryhmän toimi-alueella LEADER-hankkeena ja Veej'jakajan POMO-hankkeena. Vuoden sisällä alkoi myös Piällysmies-ryhmän Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmasta rahoitettu hanke. Piällysmiehen Kyläsporttihankkeessa urheiluseurat, kyläyhteisöt ja kyläläiset kutsuttiin aluksi ideoimaan uusia liikunnallisia kehittämiskohteita alueelle. Kyläsportti-illat tekivät toimintaa tutuksi, sillä niissä kylän tai urheiluseuran liikuntatarpeisiin keskityttiin yksilöllisesti.

Kyläsporttitapahtumat jatkuvat hankkeen päättymisen jälkeen. Isänpäivänä isät ja lapset liikkuiivat yhdessä Tanhuvaaran Urheiluopistolla (kuva viereisellä sivulla).

Hankkeen vetäjä Sami Huoman kertoo, että monta yhteisesti toteutettua uutta liikuntakerhoa on aloittanut toimintansa eri puolilla Etelä-Savoa. Myös erilaiset liikuntatapahtumat, kuten talvirieha ja talvipäivät sekä perheiden liikuntapäivät ja isänpäivätapahtuma, keräsivät väkeä liikunnan ääreen. Seura- ja harrasteohjaajien koulutukset ovat parantaneet ja monipuolistaneet harrastusmahdollisuuksia. Seudulle tarvitaan lisää erityisesti nuorten ja lasten liikunnanohjaajia. Ohjaajakoulutusta ovat saaneet myös vanhemmat, jotka ovat sitten toimineet ohjaajina lasten ja aikuisten kyläliikuntakerhoissa.

Hankkeen yhteistyökumppaneina olivat alueen kuntien liikunta- ja vapaa-ajan sektorit, Tanhuvaaran Urheiluopisto, Nuori Suomi ry, urheiluseurat ja kyläyhdistykset. Veej`jakajan alueen jatkohankkeessa kylien käytössä on nyt kiertävä kyläsporttivaunu, josta löytyvät tarpeelliset välineet liikunnan harrastajille. Lisäksi alueen kuntia edustavat pilottikylät muodostavat aktiivisten Sporttikyliä verkoston. Vastaavanlaiset jatkohankkeet on suunnitteilla myös RaJuPuSun ja Piällysmiehen Kyläsportti-hankkeille.

38

Hankkeen nimi:	Kyläsportti-hanke
Toteuttaja:	Etelä-Savon liikunta ry
Toteutusaika:	1.1.2006–31.12.2007
Ohjelma:	Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus:	Etelä-Savon TE-keskus
Toimintaryhmä:	Piällysmies ry
Kokonaisrahoitus:	84 000 €, josta EU:n osuus 33 600 €, valtion osuus 20 160 € ja kuntien osuus 13 440 €
www-sivut:	www.esliikunta.fi
Hankekokonaisuus:	Hanketta edelsi vuosina 2005–2007 Etelä-Savon liikunta ry:n POMO+-ohjelmasta rahoitettu Kyläsportti-hanke ja 2005–2007 LEADER+-ohjelmasta rahoitettu Kotiseutu kohtaa liikkumalla. Hankkeen työtä jatkaa vuosina 2007–2008 POMO+-ohjelmasta rahoitettu Kyläsportti Veej`jakajalla -hanke.

Lapsiperheiden verkostot kuntoon

Maaseudulle muuttavien lapsiperheiden viihtymistä ja juurtumista seudulle voi helpottaa monin tavoin. Laihian Mannerheimin lastensuojeluliiton Perhe-energiaa -hanke käynnisti onnistuneesti tukiverkostoja lapsiperheiden tarpeisiin.

Perheille järjestettiin erilaisia toimintoja ja tapahtumia, jotka kokosivat yhteen samassa elämänvaiheessa olevia. Uintitapahtumissa, lauluilloissa ja leireillä oli helppo tutustua toisiin nuoriin perheisiin. Myös esikouluikäisten lasten jalkapalloilukerho IPANA-futis aloitti toimintansa. Ala-asteikäisille koululaisille järjestettiin iltapäivätoimintaa, kielikursseja sekä muita hauskoja harrastuksia, kuten tarinaleiri ja hip hop -kurssit.

Laihialaiset nuoret perheet ovat olleet tyytyväisiä MLL:n järjestämiin toimintoihin. Erityisessä suosiossa on ollut lapsiperheille kehitetty kotipalvelurinki, jonka palvelut ovat niin suosittuja, että monet ovat joutuneet jonottamaan niitä. Yli 10-vuotiaiden lasten ja heidän vanhempiansa apuna toimii mummorinki, joka pitää huolta sairaista lapsista vanhempien ollessa työssä.

Suhinattaret on naisten hyvän olon vertaisryhmä, joka testaa eri liikuntalajeja niin että tuulipuvut suhisevat. Mukana on kaikkea sauvakävelystä ja vaijerilaskeutumisesta kuntonyrkkeilyyn. Yhdessä liikkuminen helpottaa uuden liikuntalajin pariin lähtemistä ja tuo uusia ystäviä.

Laihian perheiden yhteisöllisyyttä ovat Laihian MLL:n lisäksi olleet rakentamassa Laihian yrittäjät ja kunta sekä Kyrönmaan opisto. Toimintamallin onnistumista on varmistanut myös Lapuan MLL:n edustajien mukanaolo eri suunnitteluryhmissä. Näin lapsiperheiden toivomukset ja viestit ovat kulkeneet mutkattomasti päätöksentekijöille.

**Monenmoista touhua
koko perheelle**

39

- Hankkeen nimi:** Perhe-energiaa
Toteuttaja: Mannerheimin Lastensuojeluliitto Lapua
Toteutusaika: 1.1.2004–30.6.2005
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Pohjanmaan TE-keskus
Toimintaryhmä: YHYRES Kyrönmaan kehittämissyhistys ry
Kokonaisrahoitus: 42 433 €, josta EU:n osuus 11 457 €, valtion osuus 19 095 € ja kuntien osuus 7 638 €
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi vuonna 2003 toteutettu Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapuan Ipanaenergiaa-hanke.

Kuva: Mari Voutilainen

Kyläläiset ja yhdistykset yhteisellä asialla

Vanhustyön osaajien verkosto

Sukevan kylässä Sonkajärvellä yhdistykset ovat aktiivisesti mukana kehittämässä vanhusten palveluja. Punaisen Ristin Sukevan osaston Kytee-hanke jatkaa sitä työtä, josta Sukevan vanhempainyhdistyksen Sytyke-hankkeesta saatiin hyviä kokemuksia. Hankekokonaisuuden päättää RAY:n rahoittama Roihu-toimintakeskus, jonka tarkoituksena on juurruttaa toimintamalli pysyväksi osaksi kunnan palveluja.

Yhteistyö toimijoiden välillä käynnistyi Sytyke-hankkeesta saatujen kokemusten pohjalta. Sukevan vanhempainyhdistyksen hanke aktivoi kyläläisiä, myös nuoria, ja yhdistyksiä yhteistyöhön sekä toteutti pienimuotoisia investointeja ja kehitti vanhusten palveluja. Sytyke-hankkeen työtä jatkoi Kytee-hanke, joka keskittyi kolmannen sektorin rooliin kunnan vanhustyössä. Hoiva-alan yrittäjät saivat koulutusta ja verkostoituminen alkoi.

Kunnan ja vanhusalan toimijoiden, kuten uusien hoiva-alan yrittäjien välinen yhteistyö toimii nyt Ylä-Savossa. Kytee-hankkeen ansiosta syntyi vanhustyön osaajien verkosto, jossa on mukana kunnan virkamiehiä, luottamushenkilöitä ja yhdistysten edustajia. Verkoston vahvuutena on sen toimivuus ja monipuolinen osaaminen. Kunta on lahjoittanut toimintakeskuksen tilat hanketyöhön. Roihu toimii avuntarvitsijoiden sekä virkistystoiminnan avoimena kohtauspaikkana.

Sonkajärven seniorimessut 2007 ja senioritanssi-kurssit onnistuivat yli odotusten. Roihu-toimintakeskuksen aloittamisen lisäksi juhlistettiin Kyteen hankkeen päättymistä. Nuorten sonkajärveläisten taide- ja arkkitehtuurimatalla Itävaltaan saatiin ideoita Sukevan kylätalon sisäseinien maalauksiin, mutta hauskaakin oli. (kuva viereisellä sivulla).

40

- Hankkeen nimi:** Kytee 3 -hanke
Toteuttaja: SPR, Sukevan osasto
Toteutusaika: 1.1.2007–31.12.2007
Ohjelma: Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus: Pohjois-Savon TE-keskus
Toimintaryhmä: Ylä-Savon Veturi ry
Kokonaisrahoitus: 34 300 €, josta EU:n osuus 15 435 €, valtion osuus 9 135 € ja kuntien osuus 6 300 €
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi vuonna 2005 toteutettu SPR Sukevan osaston Kytee -hanke sekä vuosina 2002–2005 toteutetut kolme Sukevan koulun vanhempainyhdistyksen Sytyke -hanketta.

Monipuolista lastenkulttuuria syntyy eri tahojen yhteistyönä

**Lastenkulttuurin
parissa
työskentelevien
osaaminen
koheni**

Kulttuuri ei kuulu ainoastaan aikuisille, vaan myös lapsille lasten ehdoin. Kaakkois-Suomen taidetoimikunnan aloitteesta Kymenlaakson seudullinen kesäyliopisto sai mukaansa lastenkulttuurin eri toimijat yli kunta- ja hallintorajojen. Pohjois-Kymenlaakson lastenkulttuurihanke POLKU kokosikin yhteen seutukunnan kulttuurijärjestöistä, kuntien kulttuuritoimista, taideoppilaitoksista ja taiteilijoista koostuvan verkoston. Ja mikä parasta, sekä lastenkulttuuritoimijoiden toimintaedellytykset että lasten taide- ja kulttuuriharrastamisen mahdollisuudet paranivat, kun lasten ja heidän ohjaajiensa käyttöön luotiin uudenlaisia toimintatapoja ja materiaalia sekä uutta toimintaa.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää lastenkulttuuritoimijoiden osaamista eri osa-alueilla. Toimijoille järjestettiin kuusi erillistä asiantuntijaseminaaria lastenkulttuurin erityispiirteistä, markkinoinnista ja tiedottamisesta, tuotteistamisesta, rahoituksesta, sponsoroinnista sekä tapahtumien organisoinnista. Hankkeessa syntyi myös opaskirja lastenkulttuuritapahtuman järjestäjille.

Kuuden kunnan alueella järjestetyt kokeilutapahtumat lapsille rakennettiin museoteeman ympärille. Tapahtumien toteutuksessa oli mukana kymmeniä taiteilijoita, yhteisöjä ja kulttuurilaitoksia. Lapsille tuotettua materiaalia olivat Museot tutuksi -teemavuodesta kertova DVD sekä Rimelikkö-runokirja ja rytmikäs POLKU-musiikki-CD.

Pohjois-Kymenlaakson lastenkulttuurihanketta seurasi Kyläpolku 6 -tapahtumasarja, jossa mukana olivat myös muut seudun lastenhankkeet. Tapahtumasarjan menestys oli huippuluokkaa, sillä niihin osallistui yli kaksituhatta pientä katsojaa ja työpajalaista vanhempiensa kanssa.

Kuva: Mari Voutilainen

41

Hankkeen nimi: Pohjois-Kymenlaakson lastenkulttuurihanke
Toteuttaja: Kymenlaakson kesäyliopisto
Toteutusaika: 1.1.2005–31.3.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Kaakkois-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: Pohjois-Kymen Kasvu ry
Kokonaisrahoitus: 91 099 €, josta EU:n osuus 17 764 €, valtion osuus 29 607 € ja kuntien osuus 11 843 €
www-sivut: www.polku.org

Kuva: Marko Dahlman

Toimintatapa

TEEMA • 7

Hyvät toimintatavat tuovat parhaan tuloksen

Millaista on hyvä hallinnointi ja toimintatapa maaseudun kehittämistoiminnassa? Näkökulma hyvään hallinnointiin voi olla hallinnoijalla ja asiakkaalla peräti vastakkainen – yhdelle hyvän mitta voi olla tarkkaan ohjeistettu hallinto, toiselle hallinnon väljyys. Voiko asiasta siis edes puhua yleisellä tasolla? Hyvää hallinnointia ja toimintatapaa voi ajatella ohjelma- ja hankehallintona, missä tehdään laillisuuksia eikä laittomuuksia, toimitaan läpinäkyvästi eikä piilossa. Tässä mielessä hyvä hallinnointi lienee kaikkien kansalaisten etu. Hoidettaessa julkisia hallintotehtäviä hyvälle hallinnolle asetetaan normivaatimuksia, mistä kertoo osaltaan esimerkiksi hallintolain (434/2003) säännökset. Pelkkä lain kirjain ei kuitenkaan tuota välttämättä tarkoituksenmukaista toimintatapaa - katsottiin asiaa sitten hallinnoijan tai hallittavan näkökulmasta. Hankkeiden hyvällä talousraporttien laadinnalla ja toteutuksen seurannalla on paikkansa välttämättöminä toimintoina, mutta maaseudun kehittämisen hyvän toimintatavan 'kova ydin' näyttäisi olevan toisaalla. Sitä on tarkasteltava suhteessa maaseudun kehittämisen sisältöihin ja toimintaympäristöihin.

Vasta käytännön kehittämistoiminta tuottaa sisällön, josta voidaan arvioida esimerkiksi hyvää hallinnointia ja toimintatapoja. Toimintaan tarvitaan ihmisiä. Siksi avoin tiedottaminen, toimintaan sitouttaminen, aktivoiminen tai innostaminen – vaihtoehtoisia samansuuntaisia teonnimiä on paljon – on jo järjestelmäteoreettisesti ajateltuna ensimmäinen panos ja minkä tahansa tavoitellun tuloksen

syntymisen ehto. Sitoutuminen on tahtoa toimia, 'tosissaan olemista' – ja samalla systeemipanos tuloksellisuuteen, innovaatioihin ja tulosten kestävyys. Hyvä hallinnointi on haasteellinen tasapainoilukysymys, kun ihmiset ja yhteisöt tulisi yhtäältä sitouttaa toimintaan, muttei kuitenkaan 'sitoo' liian tiukkaan normihallintoon. Hyvät normit varmistavat vastuullisuuden, mutta jättävät tilaa toimijoiden harkinnalle ja tilanneherkkyydelle.

Maaseudun kehittämiskäytäntö on luonut omanlaistaan tietämystä hyvistä toimintatavoista. Parhaita tuloksia saavutetaan, kun toiminta lähtee ihmisten ja yhteisöjen käytännön tarpeista ja suunnittelu tehdään monitoimijaisena dialogisena prosessina. Tarkoituksenmukainen yhteistyö on siis koetellusti maaseudun kehittämisen hyvien toimintatapojen ytimessä. Onnistuneiksi nimetyissä hankkeissa puhutaan tässäkin julkaisussa yhteissuunnittelun ja etukäteen mietityn työn- ja vastuunjaon tärkeydestä. Maaseudun kehittämisessä sovellettavan ns. sisäsyntyisen, alhaalta ylös suuntautuvan kehittämismallin oikeutuksen kannalta on välttämätöntä, että laajapohjainen osallistuminen ja yhteistyö on sisäänrakennettu arjen työ- ja toimintakulttuuriin ajateltiinpa asiaa hanke- tai ohjelmanohjauksen tasolla. Vastuullisuusnäkökulma ei syrjäydy, kun oikeutus on lunastettava yhä uudelleen toiminnan tuloksilla.

Päivi Pylkkänen

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti
Rural Studies -yliopistoverkosto

Keskustelufooromit pitävät pinnalla palvelukeskustelua

Pohjois-Karjalan Leader-ryhmien yhdeksi tärkeimmistä teemoista on noussut asuminen ja palvelut. Säännöllisin väliajoin kokoontuva toimintaryhmien työryhmä järjestää avoimia keskustelufoorumeja, joiden tavoitteena on pitää pinnalla palvelu- ja asumiskeskustelua. Tilaisuuksia on valmisteltu yhteistyössä kansalais-toimijoiden, maaseutututkijoiden ja maakunnan viranomaisten kanssa.

**Avoimet
keskustelufooromit
tuottavat tulosta**

Foorumit ovat koonneet yhteen päivän ajaksi eri alojen ja tahojen edustajia sekä kansalaistoimijoita keskustelemaan ja pohtimaan, mitä maaseudulla asumisen ja palvelujen puolesta voitaisiin tehdä. Tavoitteena on tunnistaa, miten asuminen ja palvelut tulevat muuttumaan tulevaisuudessa, mitä palveluja tarvitaan ja kuinka lähellä. Kuinka palveluja voidaan tuottaa itse ja yhdessä eri toimijoiden kanssa eri elämäntilanteissa oleville kylien asukkaille ja kuinka erilaiset ratkaisut vaikuttavat maaseudun asuttuna pitämiseen ja pohjoiskarjalaiseen maaseutumaisemaan.

Foorumit ovat olleet oiva katsaus pohjoiskarjalaisiin sosiaali- ja terveysalan hankkeisiin. Keskusteluissa on todettu, että kehittämistyötä tehdään paljon toisista tietämättä. Siksi foorumit koetaan hyväksi tavaksi välittää tietoa ja tutustua myös yli perinteisten sektorirajojen. Lisäksi tilaisuudet ovat mahdollistaneet eri toimijoiden keskustelun ja vuoropuhelun tutkijoiden kanssa, ne ovat antaneet tilaa oikealle kehittämistyölle.

Ensimmäisten tapaamisten keskeisiksi keskusteluaiheiksi nousivat muun muassa maankäyttö, pohjoiskarjalaisten kylien rakenne, paikallinen energiatuotanto, lähipalvelut ja kylähenki kyläyhteisönä. Foorumityömuodosta löytyi Leader-ryhmille myös kumppani; Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksen Deserve-hanke, jonka tavoitteena oli siirtää maasta toiseen erilaisia malleja tuottaa ja rakentaa palveluja. Hankkeen tarkoituksena oli synnyttää myös uusia toimintatapoja. Foorumit ovat antaneet syyn tiiviiseen yhteistyöhön hankkeen tutkijoiden kanssa, josta on osaltaan noussut ajatus maaseudun kehittämisen ja -tutkimuksen niin sanottujen vastintyöparien löytämisestä.

Foorumeissa on ollut asiantuntijoiden alustuksia muun muassa palvelujen järjestämisen erilaisista malleista, palvelujen merkityksestä maallemuutossa, sähköisistä palveluista, palveluista pyörillä sekä kiertävästä kylätaloautosta. Yksi foorumityön konkreettinen tulos on Outokummun Palveluilona -hanke, jossa Outokummun kylät kunnostivat kaupungin käytöstä poistetun kirjastoauton monipalveluautoksi. Palveluilonan tarjonta perustuu kolmeen k:hon – kansanterveyteen, kulttuuriin ja kauppaan.

Kuva: Mari Voutilainen

42

Hankkeen nimi: Strateginen hanke 2
Toteuttaja: Joensuun seudun Leader ry
Toteutusaika: 20.6.2006 – 31.12.2007
Ohjelma: LEADER+-ohjelma
TE-keskus: Pohjois-Karjalan TE-keskus
Toimintaryhmä: Joensuun seudun Leader ry
Kokonaisrahoitus: 83 500 €, josta EU:n osuus 41 748 €, valtion osuus 11 002 € ja kuntien osuus 12 800 €
www-sivut: www.joensuu-leader.net
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi vuosina 2005 – 2006 toteutettu Strateginen suunnitteluhanke ja siihen liittyi vuosina 2006 – 2007 toteutettu Strateginen hanke 3.

Kylän uusi yritys ja hankeyhteistyö mallina myös muille

EU-hankkeet yritystoiminnan vetureina

EU:n kehittämishankkeet eteläisessä Tornionjoki-varressa ovat luoneet osaamis- pohjaa yritystoiminnan käynnistämiseen. Paikallinen toimintaryhmä Outokaira tuottamhan ry on toiminut alueensa kehittämistahojen yhteistyön tiennäyttäjänä. Työn tuloksena on syntynyt muun muassa toiminnallinen verkostomalli, joka parantaa yritysten liiketoimintaosaamista.

Miekojärven rannalla Aavasaksan Lapissa eletään toiveikkaana, sillä Metsähallituksen väliin jo tyhjillään ollut ravintolakiinteistö on saanut uutta elämää ja uuden emännän. Yrittäjä Menna Selin-Leino haikaili kotiseudulleen, jossa hän vuoden 2006 lopulla avasi Kummeli-kievariravintolan yhdessä aviomiehensä kanssa. Taustalla on ravintola-alan vahvaa osaamista: omistaja itse on pyörittänyt turkulaista ravintolaa ja pubia jo kymmenen vuoden ajan. Nyt aloittanut yritys työllistää omistajien lisäksi kaksi henkilöä.

Kotiseudulleen takaisin muuttavalla ja aloittavalla yrittäjällä on omat haasteensa. Hän ei ehkä tunne oikeita ihmisiä eikä myöskään paikan lähihistoriaa. Ravintola- ja majoitustoiminnan aloittaminen vuokrakiinteistössä on vaatinutkin valtavasti osaamista ja työtä. Tärkein tuki yrittäjille on ollut Kylät järvien syleilyssä -hankkeen vetäjä Kari Mäki Pellon kunnasta, joka on ollut mukana yrityksen käynnistämisessä sen ensi askeleista alkaen.

Kummelin yrittäjät ovat tyytyväisiä Outokairan hankkeisiin. ”Yrittäjyyden palveluverkostohanke OTTO 2 – yrityksen perustajan kestävä polku” -hankkeen vetäjän ”Ottopoika” Juhani Tapion apu on ollut kultaakin arvokkaampaa. Hanke saa rahoituksensa Euroopan sosiaalirahastosta, mutta hanketta toteuttavan Outokaira tuottamhan ry:n hankkeiden koordinoitua rahoittaa Euroopan maaseudun ohjaus- ja tukirahasto. Tämä käytäntö on ollut mahdollista Pohjois-Suomen Tavoite 1-ohjelman toimintaryhmillä, jotka ovat voineet käyttää EU:n maaseuturahaston ja sosiaalirahaston lisäksi EU:n aluekehitysrahaston varoja.

Nyt Kummeli-kievarin ympärillä on tapahtumia ja toimintaa, jotka ovat antaneet potkua myös muille paikallisille yrittäjille ja kyläläisille. Ilman Outokairan verkostomaista yhteistyötä ja yrittäjiä tukevia tahoja näin ei varmasti olisi käynyt.

43

Hankkeen nimi:	Kylät järvien syleilyssä II
Toteuttaja:	Pellon kunta
Toteutusaika:	1.2.2006–31.12.2007
Ohjelma:	Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus:	Lapin TE-keskus
Toimintaryhmä:	Outokaira tuottamhan ry
Kokonaisrahoitus:	242 346 €, josta EU:n osuus 109 055 €, valtion osuus 87 245 € ja kuntien osuus 21 811 €
www-sivut:	www.aavasaksa.fi
Hankekokonaisuus:	Hanketta edelsi Outokaira tuottamhan ry:n vuosina 2005–2006 toteutettava Kylät järvien syleilyssä -hanke ja sen toimintaa jatkoi vuonna 2007 Kylät järvien syleilyssä II – kansainvälinen kylämarkkinointihanke. Hankkeeseen liittyy Outokaira tuottamhan ry:n Yrittäjyyden palveluverkosto OTTO 2 - yrityksen perustajan kestävä polku -hanke.

Hyvä hankehallinnointi

Hyvä työtapaa varmisti kulttuuripolun onnistumisen

Liedon Vanhalinnan kartanon kulttuuripolkua pitkin voi astella menneeseen maailmaan. Polun varrella esitellään alueen historiaa, elinkeinoja, asutusta ja kasvillisuutta. Tämä tuli mahdolliseksi tuloksekkaan, hyvin suunnitellun ja hallinnoidun Liedon Vanhalinnan kulttuuripolut-hankkeen ansiosta. Hanke toteutui odotetusti, koska kaikki vaiheet oli mietitty tarkkaan etukäteen.

Esimerkillinen hankkeen hallinnointi tarkoitti käytännössä myös sitä, että hankkeen ohjausryhmä oli ymmärtänyt roolinsa oikein hanketta ohjaavana ja tukevana ryhmänä. Hankkeen toteutumista ja tiedonkulkua edisti myös Varsin Hyvä -toimintaryhmän henkilökunnan osallistuminen ohjausryhmän kokouksiin.

Toimijoiden työnjako hankkeessa oli selvä, sillä toteuttamisen ja hallinnoinnin vastuut jaettiin. Tämän ansiosta projektijohtaja pystyi keskittymään hankkeen toteutukseen, koska hän ei vastannut hallinnoinnista eikä maksatuksista.

Hanketta toteutettaessa hyödynnettiin myös eri alojen osaajien asiantuntemusta. Sen tuloksena vierailijoiden ilona on nyt taidokkaasti rakennettu kulttuuripolku, joka koostuu arkeologiasta, historiasta ja luonnosta kertovista reiteistä. Lisäksi kulttuuripolkuun valmistui interaktiivinen multimediaesitys, joka antaa kuvan arkeologisesta tutkimuksesta ja kartanon historian vaiheista.

Liedon Vanhalinnan arkeologisissa kaivauksissa löydettiin mm. viikinkiaikainen solki (kuva viereisellä sivulla). Kulttuuripolkuja on kahdenlaisia: arkeologiapolku lähtee Vanhalinnan pihapiiristä ja sitä voi kulkea myös virtuaalisesti netissä. Historiapolku jatkuu luontopolun tapaan ja sen varrella voi tutustua mm. alueen historiaan ja kasvillisuuteen. Kuvat: Turun yliopisto, arkeologian oppiaine.

44

Hankkeen nimi: Liedon Vanhalinnan kulttuuripolut
Toteuttaja: Liedon Vanhalinna-säätiö
Toteutusaika: 1.7.2003 – 31.12.2004
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Varsinais-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: Varsin Hyvä ry
Kokonaisrahoitus: 33 410 €, josta EU:n osuus 6 651 €, valtion osuus 11 085 € ja kuntien osuus 4 434 €
www-sivut: vanhalinna.utu.fi
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi vuosina 2001–2002 toteutettu Lieto symbioosi -hanke ja sen toimintaa jatkoi vuosina 2003–2005 Liedon Vanhalinnan kulttuuripolut -hanke, vuonna 2005 alkanut Vanhalinnan laituri -hanke ja vuosina 2005–2006 toteutetut Vanhalinna-multimedia -hankkeet.

Ekopisteet kunnossa ja kierrätysmotivaatio korkealla

Kierrätysmateriaalia kertyy runsaasti

Pyhäjärvisuudun asukkaiden kelpaa, sillä seudun hyötyjätteidn uudet keräyspisteet ovat ekologisista, helpokäyttöisiä ja siistejä. Jätehuolto Satakierron Pyhäjärvisuudun ekopisteet kuntoon -hankkeen toimintatapa oli näkyvä ja tarpeellinen. Ennen kaikkea se oli kaikkia seudun asukkaita hyödyttävä. Paikalliset toimijat ja asukkaat saatiin alusta asti tiiviisti mukaan. Asukkaat suunnittelivat jäteastioiden sijoittamista, ulkonäköä ja keräyspisteiden kunnosta huolehtimista. Asukkaiden mukanaolo rakentamisessa näkyy Pyhäjärvisuudulla myös yhteisöllisyyden parantumisena ja ilkeivallan vähentymisenä.

Ekopisteiden yhteydessä on lisäksi vaatekeräys- ja paperinkeräysastiat, joten kierrätysmateriaalia kertyy paljon. Asukkaat ovat oppineet kierrättämään, koska motivaatio lajitteluun on kasvanut. Ympäristöarvojen kunnioitus on lisääntynyt, eikä vähiten siksi, että uusien syväkeräysastioiden ansiosta haju- ja meluhaitat ovat vähentyneet ja ympäristö pysyy siistinä. Pyhäjärvisuudun ekopisteet kuntoon -hanke toteutettiin hyvin Pyhäjärvisuudun toimintaryhmän kehittämishjelmaa, jonka painopisteenä on lisätä ympäristöarvojen kunnioitusta.

Kun kierrätykseen tottuu, se on helppoa ja käy ihan automaattisesti. Tätä mieltä on Pyhäjärvisuudun ekopistetalkoisiin osallistunut koululainen ja samoilla linjoilla ovat myös Satakierron projektipäällikkö Elli Kause ja Pyhäjärvisuudun ympäristötoimiston ympäristötarkastaja Johanna Thessler (kuva vieressä sivulla).

Kuvat: Marko Dahlman

45

Hankkeen nimi: Pyhäjärvisuodun ekopisteet kuntoon
Toteuttaja: Jätehuolto Satakierto Oy
Toteutusaika: 7.2.2005–31.12.2005
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Satakunnan TE-keskus
Toimintaryhmä: Pyhäjärvisuodun Kehittämisyhdistys ry
Kokonaisrahoitus: 110 340 €, josta EU:n osuus 16 551 €, valtion osuus 27 585 € ja kuntien osuus 11 035 €
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi Jätehuolto Satakierto Oy:n vuosina 2002–2003 toteutettu Biojätteen keräily, käsittely ja hyödyntäminen -esiselvitys.

Luokkaretki tai leirikoulu maaseudulla

Maitopurkit houkuttelivat koululaiset maaseudulle

Seinäjoen koulutusyhtymän maa- ja metsätalouden yksikkö kokosi matkailu- alan yrittäjiä yritysryhmähankkeeseen. Yhdessä yrittäjät kehittivät uudenlaisia matkailupaketteja, joiden kohderyhmänä olivat koululaiset. Mukana on toisiaan täydentäviä kohteita, kuten ratsastus- ja kotieläintiloja sekä muuta mukavaa tekemistä tarjoavia vierailu- ja majoituskohteita. Yhteismarkkinoinnissa päädyttiin maitopurkkeihin tai pikemminkin maitopurkkien kylkiin, jotka mainoksillaan houkuttelivat koululaisia suuntaamaan luokkaretkelle tai leirikouluun maaseudulle. Kymmenen eteläpohjalaisen matkailuyrityksen elämyspakettien myyntiin otettiin avuksi uusi yhteismarkkinointitapa, joka tuotti tulosta.

Yrittäjälähtöinen hankkeen toimintatapa sai yrittäjät sitoutumaan toimintaan, koska he saivat juuri sitä mitä halusivat eli palvelujen markkinointia ja myyntiä. Hankkeessa koottu yhteinen verkkosivusto kertoo hauskaasti ja havainnollisesti yrityksistä ja niiden tarjoamista palveluista. Toimintatavan onnistumisesta kertoo myös yritysten yhteistoiminnan jatkuminen hankkeen jälkeen.

Kuvat: Petteri Kokkonen

Ouran Loma on yksi Luokkaretket ja leirikoulut -palveluja tuottava maaseutuyritys, jonka toiminta on toteutettu persoonallisesti koululaiset huomioiden.

46

Hankkeen nimi: Luokkaretket ja Leirikoulut
Toteuttaja: Seinäjoen koulutuskuntayhtymä
Toteutusaika: 1.4.2005 – 28.2.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 32 000 €, josta EU:n osuus 7 195 € ja valtion osuus 16 805 €
www-sivut: www.luokkaretket.fi

Keski-Suomessa päädytään sukupolvenvaihdokseen yhä useammin

Ilmaispalvelut saivat väen liikkeelle

Keski-Suomessa sukupolvenvaihdoksia tehdään maatiloilla kaksinkertainen määrä aiempaan verrattuna. Tähän on vaikuttanut se, että Maataloustuottajain Keski-Suomen liiton hanketyö on ollut tuloksekasta ja onnistunut tavoitteissaan. Sukupolvenvaihdos- ja kotieläintilojen neuvontapalveluihin ei hanketta varten rakennettu erillistä neuvontarakennetta, vaan siinä käytettiin olemassa olevia yrittäjä- ja organisaatorakenteita. Hanketoiminnalla on sitten edistetty palvelujen käyttöä ja neuvojien asiantuntemusta. Pääsääntöisesti asiantuntijapalvelut hankittiin ostopalveluina.

Jotta mahdollisimman moni lähtisi liikkeelle, palvelut ovat olleet pääsääntöisesti ilmaisia käyttäjille. Ilmaisia ovat olleet muun muassa sukupolvenvaihdos- ja kotieläintilojen kehittämisestä kertovat tilaisuudet ja pienryhmätoiminta. Toiminta jatkuu hankkeen jälkeen, sillä se on saanut myönteisen vastaanoton käyttäjien keskuudessa. Mikä parasta, sukupolvenvaihdosten ja investointien ansiosta tilat säilyvät viljeltyinä ja kylät elävinä.

Neuvontapalvelujen käyttö on lisännyt sukupolvenvaihdoksia tiloilla. Tilanpidon aloitukseen liittyy paljon paperityötä ja yhteydenottoja viranomaisiin. Kuvassa SPV-hankkeen projektipääällikkö Hannu Vuoriniemi kartoittaa tilannetta tilanpitoa jatkavan ja siitä luopuvien kanssa.

47

- Hankkeen nimi:** Sukupolvenvaihdos ja investoivat maatilat
- Toteuttaja:** Maataloustuottajain Keski-Suomen liitto
- Toteutusaika:** 1.1.2005–28.4.2006
- Ohjelma:** Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
- TE-keskus:** Keski-Suomen TE-keskus
- Kokonaisrahoitus:** 113 555 €, josta EU:n osuus 29 893 €, valtion osuus 49 175 € ja kuntien osuus 20 588 €
- Hankekokonaisuus:** Hanketta edelsi MTK Keski-Suomen liiton Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmasta ja ALMA-ohjelmasta vuosina 2002–2004 rahoitetut Keski-Suomen maaseudun sukupolvenvaihdos -hankkeet. Hankkeen työtä jatkoi vuosina 2006–2007 ELMA-ohjelmasta rahoitettu Keski-Suomen sukupolvenvaihdos ja investoivat tilat -hanke.

Asukkaat ideoimassa oman kylän kehittämistä

**Oman
elämän laadun
parantajana
asukas itse**

Jaalan kylien kehittämisohjelma Kymenlaaksossa on kannustava esimerkki toimintatavasta, jossa asukkaat saivat mahdollisuuden vaikuttaa kyliensä kehittämissuunnitelmiin. Prosessin tuloksena Jaalan kylille valmistui oma kehittämisohjelma, joka koottiin vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden yhdessä laatimista kyläsuunnitelmista. Sen myötä asukkaat ovat oppineet vaikuttamaan elämänsä laatuun ja asuinympäristönsä viihtyvyyteen.

Kyliä aktivoitiin kyläsuunnitelmien laadintaan keskustelutilaisuuksissa, joiden teemoina oli asukkaita kiinnostavia aiheita, kuten matkailu, jätehuolto ja ympäristöhoito sekä taloussuunnittelu. Tilaisuuksista saatuja toiveita käytettiin pohjana kyläsuunnitelmien laatimisessa ja päivittämisessä. Lisäksi kolmelle kylälle tehtiin liiketaloussuunnitelmat.

Kylissä järjestettiin tonttiasiamieskoulutusta, joka loi pohjaa viiden kylän tonttiasiamiesverkostolle. Opintomatkat maakunnan ulkopuolisiin kyliin ja kyläasumisen messuille antoivat tuntumaa muiden kylien toiminnasta.

Hanke poiki myös jatkoa, kun alkuun saatettiin Jaalan, Iitin ja Valkealan matkailuyhteistyö. Tulevaisuudessa on tarkoitus järjestää jokavuotisia kiertäviä kyläiltamia sekä kyläohjelman päivitystilaisuuksia.

Asukkaat eivät olleet ainoa kehittämissuunnitelmiin osallistunut taho. Paljakka-Pökölän kyläyhdistys keräsi materiaalia myös kunnan kehittäjätahoilta. Kehittämisohjelmaa koskeva kysely lähetettiin kunnan virkamiehille ja luottamusmiehille sekä yhdistyksille ja yrittäjille.

48

Hankkeen nimi: Jaalan kylien kehittämisohjelma 2005
Toteuttaja: Paljakka-Pökölän kyläyhdistys ry
Toteutusaika: 1.1.2005–28.2.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Kaakkois-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: Pohjois-Kymen Kasvu ry
Kokonaisrahoitus: 49 652 €, josta EU:n osuus 12 810 €, valtion osuus 21 350 € ja kuntien osuus 8 540 €

Neuvojaverkosto jatkaa sisnatuotteiden valmistuksen ohjausta

**Neuvojaverkko
opastaa
uusia tekijöitä**

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen nahkamuokkaamolla Kaamasessa syntyy sisnapussien ja -laukkujen materiaalia poronnahasta. Saamenkäsityöntekijöitä ja yrittäjiä on koulutettu poronnahan pienteolliseen valmistamiseen Sisnaa poronnahkaa -hankkeessa. Hanke on oiva esimerkki toimintatavasta, jossa toimijoiden hyvä yhteistyö ja tiedonkulku varmistivat hankkeen onnistumista.

Hyvästä yhteistyöstä kertoo se, että oppilaitos antoi hankkeen käyttöön tilat nahanteon valmistusmenetelmien opettamiseen. Yhteistyön ansiosta osallistujat olivat motivoituneita ja sitoutuneita, joka vaikutti osaltaan hankkeen onnistumiseen suunnittelusta toteuttamiseen asti. Viime kädessä hankkeesta ovat hyötäneet porotalousyrittäjät, kun korkealaatuiset sisnatuotteet ja säästyneet työtunnit tuovat tekijöilleen enemmän tuloa.

Saamenkäsityöntekijän työ pohjautuu saamelaiseen kulttuuriin, elinoloihin, elämäntapaan ja vanhaan saamelaiseen perinteeseen. Alalla korostuu käsillä tekemisen taito, perinteisten työmenetelmien ja työtapojen säilyttäminen sekä edelleen kehittäminen. Pienteollisessa nahnan valmistuksessa on otettu käyttöön uudenlaisia koneita, jotka helpottavat ja nopeuttavat perinteistä työtä. Nahanteosta ja käsityöyrittäjyydestä on järjestetty myös syventäviä kursseja. Osaajista on tarkoitus muodostaa neuvojaverkko, joka jatkaa uusien tekijöiden opastamista.

Kyllä on hauska pitää yllä oman äidin tekemiä sisnavaatteita!
Viereisen sivun kuvassa parkitut sisnat kuivuvat pingotuksessa.
Läpiparkkiintunut nahka sopii asujen valmistamiseen, sillä parkkiaineen ansiosta nahka jää kuivuessaan pehmeäksi.

49

- Hankkeen nimi:** Sisnaa poronnahkaa
- Toteuttaja:** Saamelaisalueen koulutuskeskus
- Toteutusaika:** 1.8.2006–31.12.2007
- Ohjelma:** Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma
- TE-keskus:** Lapin TE-keskus
- Toimintaryhmä:** Pohjoisimman Lapin LEADER ry
- Kokonaisrahoitus:** 13 389 €, josta EU:n osuus 51 025 €, valtion osuus 39 686 € ja kuntien osuus 11 339 €
- Hankekokonaisuus:** Hankkeeseen liittyy Saamelaisalueen koulutuskeskuksen vuosina 2005–2008 toteutettu Perinteistä poroa -hanke sekä vuosina 2006–2007 Profiloitu ja kannattava saamelainen porotalous -hanke.

Kuvat: Virpi Jääskö

Kuntalainoitus auttaa hankkeiden toteutumista

Hankerahoituksen hankkiminen ei ole kaikille yhteisöille helppoa. Kunnat ovatkin eräillä paikkakunnilla tulleet mukaan hankkeiden rahoitukseen myöntämällä halpakorkeista tai korotonta lainaa kehittämishankkeiden hakijoille. Lainan ansiosta sellaisetkin hankkeet ovat voineet käynnistyä, jotka olisivat jälkikäteen maksettavien hankerahojen vuoksi jääneet muuten toteutumatta.

Pienillä paikallisilla yhteisöillä, joilla on edellytyksiä vastuulliseen kehittämiseen, ei ole aina hankkeen alkuvaiheessa toteuttamiseen tarvittavaa rahoitusta. Näin siksi, että hankkeesta aiheutuneita kustannuksia korvataan hakijalle usein vasta kuukausia sen jälkeen, kun ne ovat syntyneet. Väliaikaisrahoitusta tarvitsevat usein etenkin paikallisten toimintaryhmien puoltamat hankkeet.

Kuntalainoituksesta aiheutuneet kulut eivät aiheuta hankkeelle suuria lisäkustannuksia pankkilainoihin verrattuna. Lainojen korot eivät ole tukikelpoisia, joten ne jäävät hakijan maksettaviksi. Pankit tarkastelevat maaseudun kehittämistyötä riskianalyyysien valossa, joka ei aina tee oikeutta yleishyödyllisille hankkeille. Pankkilaina poikkeaa kuntalainasta myös siinä, että hakijalta vaaditaan henkilökohtaisia kiinnityksiä ja takauksia ennen lainan myöntämistä.

Hankasalmi mallina muille

Hankasalmen kunta on yksi niistä kunnista, joka on myöntänyt korotonta lainaa hankkeiden toteuttamiseen. Lainaa on myönnetty hankasalmelaisille yhteisöille, jotka ovat hakeneet toimintaryhmältä rahoitusta kehittämishankkeen toteuttamiseen. Lainojen myöntämistä varten on laadittu ohjeistus, jonka mukaan alle 25 000 euron lainoja koskevat päätökset tekee kunnanjohtaja, suurempien lainojen päätökset kunnanhallitus. Hankelaina ei voi ylittää 350 000 euroa. Lainansaannin edellytyksenä on ollut, että hanke edistää Hankasalmen elinkeinotoimintaa, työllisyyttä ja kylien kehittämistä.

Lainaa myönnetään vapaamuotoisten hakemusten perusteella sen jälkeen kun TE-keskuksen maaseutuosasto on tehnyt hankkeelle rahoituspäätöksen. Lainoista laaditaan velkakirjat lainan saajan ja kunnan kesken, sillä tuensaaja maksaa hankkeen laskut itse. Laina pitää käsitellä tuensaajan kirjanpidossa, ei hankkeen. Hankkeen päätyttyä hakijan esittää kunnalle hankekohtaisen kirjanpidon tilinpäätöksineen.

Yksi ensimmäisistä hankelainaa käyttäneistä hankkeista oli vuonna 1999 käynnistynyt Kymppi Kylät, jonka vastuullisena toteuttajana toimi Osuuskunta Kärkäs. Paikallinen toimintaryhmä Maaseutukehitys levitti hyväksi havaittua hankelainamallia ottamalla yhteyttä toiminta-alueensa kuntiin ja kertomalla rahoitusmallista muille Suomen toimintaryhmille.

Lainoista hyviä kokemuksia myös muualla

Myös Satakunnassa, Kymenlaaksossa ja Etelä-Pohjanmaalla on eräissä kunnissa käytössä kuntalainoitusta hankkeille. Ähtärissä, Soinissa ja Töysässä kunnan koroton lainarahoitus on tarkoitettu paikallisen toimintaryhmän, Kuusiokuntien Kehittämisyhdistys Kuudestaan ry:n, yleishyödyllisille hankkeille. Korottomuus on osittain merkinnyt myös nimellistä korkoa, etenkin laina-ajan ylittyessä. Kuusiokuntien alueella kuntalainoitusta on ohjelmakauden aikana hyödyntänyt parikymmentä hanketta. Kokemukset ovat olleet erittäin myönteisiä, sillä lainamäärät ovat olleet realistisia ja kaikki lainat on saatu maksettua takaisin.

Maa- ja metsätalousministeriö PL30, 00023 VALTIONEUVOSTO Puh. (09) 160 01 www.mmm.fi Maaseutuvirasto PL 256, 00101 HELSINKI Puh. 020 77 2007 www.mavi.fi Maaseutuverkostoyksikkö PL 167, 60101 Seinäjoki Puh. 040 548 9227 www.maaseutu.fi TYÖVOIMA- JA ELINKEINOKESKUSTEN MAASEUTUOSASTOT Puhelin 010 19 1450 www.te-keskus.fi etunimi.sukunimi@te-keskus.fi 1. Uudenmaan TE-keskus Maistraatinportti 2 00240 HELSINKI 2. Varsinais-Suomen TE-keskus Ratapihankatu 36 20100 TURKU 3. Satakunnan TE-keskus Yrjönkatu 20, 2. krs 28101 PORI 4. Hämeen TE-keskus Rauhankatu 10 15110 LAHTI Hämeenlinnan toimipiste Raatihuoneenkatu 11 13100 HÄMEENLINNA 5. Pirkanmaan TE-keskus Kauppakatu 4 33100 TAMPERE 6. Kaakkois-Suomen TE-keskus Salpausselänkatu 22 45100 KOUVOLA Lappeenrannan toimipiste Kauppakatu 40 D 53100 LAPPEENRANTA 7. Etelä-Savon TE-keskus Mikonkatu 3 ja 5 50100 MIKKELI 8. Pohjois-Savon TE-keskus Käsityökatu 41 70100 KUOPIO	9. Pohjois-Karjalan TE-keskus Kauppakatu 40 B 80100 JOENSUU 10. Keski-Suomen TE-keskus Cygnaeuksenkatu 1 40100 JYVÄSKYLÄ 11. Etelä-Pohjanmaan TE-keskus Huhtalantie 2 60220 SEINÄJOKI 12. Pohjanmaan TE-keskus Hovioikeudenpuistikko 19 A 65100 VAASA Kokkolan palvelupiste Ristirannankatu 1 67100 KOKKOLA 13. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus Viestikatu 1 90100 OULU Ylivieskan palvelupiste Valtakatu 4 84100 YLIVIESKA 14. Kainuun TE-keskus Kalliokatu 4 87100 KAJAANI 15. Lapin TE-keskus Ruokasenkatu 2 96200 ROVANIEMI Kemin palvelupiste Asemakatu 19 94100 KEMI SUOMEN PAIKALLISET TOIMINTARYHMÄT VUOSINA 2000–2006 1. Kyläkulttuuria Tuntureitten Maassa KKTm ry 2. Pohjoisimman Lapin LEADER ry 3. Outokaira tuottamhan ry 4. Peräpohjolan kehitys ry 5. Myötäle ry 6. Jokivarsien moderni maaseutu JoMma ry 7. Kainuun naisryrittäjyys LEADER ry 8. Oulujärvi LEADER ry 9. Nouseva Rannikkoseutu ry 10. Pirityiset ry 11. Pohjanmaan Jokilatvat ry / Keskipiste-LEADER 12. Rieska-LEADER ry 13. Studifrämjandet i Österbotten r.f 14. Aisapari - Härmänmaan ja Järviseudun Kehittämisyhdistys ry	15. Kuusiokuntien kehittämisyhdistys ry 16. Seinänaapurien kehittämisyhdistys ry 17. YHYRES – Kyrönmaan kehittämisyhdistys ry 18. Suupohjan Kehittämisyhdistys ry 19. Ylä-Savon Veturi ry 20. Kalakukko 2006 ry 21. Maaseudun kehittämisyhdistys Mansikka ry 22. Maaseudun kehittämisyhdistys Viisari ry 23. JyväSRiihi ry 24. Maaseutukehitys ry 25. Vesuri-ryhmä ry 26. Päilysmies ry 27. RAJUPUSU LEADER ry 28. Veej’jakaja ry 29. Maaseudun kehittämisyhdistys Keski-Karjalan Jetina ry 30. Joensuun seudun LEADER ry 31. Vaara-Karjalan LEADER ry 32. Pomoottori ry 33. PoKo ry 34. Pirkan Helmi ry 35. Joutsenten reitti ry 36. Kantri ry 37. Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry 38. Karhuseutu ry 39. Pyhäjärviseudun Kehittämisyhdistys ry 40. Maaseudun kehittämisyhdistys Ravakka ry 41. Linnaseutu ry 42. Hyvinkään-Riihimäen Seudun Yhteistoimintayhdistys ry Yliset 43. Eteläisen Päijät-Hämeen toimintaryhmä ETPÄHÄ ry 44. LounaPlussa ry 45. Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit ry 46. Varsin Hyvä ry 47. Samma Bät - Samassa veneessä rf/ry 48. Etelä-Karjalan Kärki-LEADER ry 49. Länsi-Saimaan kehittämisyhdistys ry 50. Pohjois-Kymen Kasvu ry 51. Kehittämisyhdistys SEPPÄ ry 52. Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisyhdistys ry 53. Idässä Itää ry – Gro i Öst rf 54. Maaseudun kehittämisyhdistys SAMPo ry 55. Pomoväst rf 56. Keski-Savon Uudenmaan Kehittämisyhdistys KEHU ry 57. Länsi-Uudenmaan Kehitys LUKE ry 58. Lounais-Suomen Maaseudun Kehittämisyhdistys ry	LEADER-RYHMÄT 2007–2013 www.maaseutu.fi/leader Aisapari ry Kehätie 6, 62200 KAUHAVA puh. 0500 765 871, 040 830 6541 www.aisapari.net Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry Torikatu 7 A, 38700 KANKAANPÄÄ Puh. (02) 577 2805, 050 589 6269 www.aktiivinen.fi Eteläisen maaseudun osaajat EMO ry Eteläinen Asemakatu 2 B, 1.krs. RIIHIMÄKI puh. 050 573 2972 www.yliset.net, www.kehu.fi Eteläisen Päijät-Hämeen toimintaryhmä ETPÄHÄ ry Virkatie 1, 16600 JÄRVELÄ puh. (03) 751 3979 tai 0400 876442 www.etpaha.fi Etelä-Karjalan Kärki-LEADER ry Rantatie 16, 59310 SÄRKISALMI puh. (05) 483 104 tai 050 596 9489 www.ekarjala.fi/karki-leader I samma bät - samassa veneessä rf ry Fredrikaplan 1, 21600 PARGAS puh. (02) 458 5351 www.sameboat.fi Joensuun Seudun LEADER ry Siltakatu 18, 4.krs 80100 JOENSUU Puh. (013) 610 0020 www.joensuu-leader.net Jokivarsien Moderni Maaseutuyhdistys JoMma ry Kiilakiventie 1, 90250 OULU www.jomma.fi Joutsenten Reitti ry Puistokatu 10, 38200 VAMMALA puh. (03) 5213 5150 tai 040 555 3232 www.joutsentenreitti.fi JyväSRiihi ry Asekatu 3, 40100 JYVÄSKYLÄ puh. 040 86 81 113 www.jyvasriihi.fi Kainuun naisryrittäjyys Leader ry Kalliokatu 4, 87100 KAJAANI puh. 050 554 1992 www.kainuunnaisleader.fi
--	---	--	--

Kantri ry Hallilantie 24, 33820 TAMPERE puh. (03) 222 9369, 040 861 0470 www.kantriry.fi	Maaseudun Kehittämisyhdistys Mansikka ry Jalkalantie 6, 77600 SUONENJOKI Puh. 040 532 5310 www.mansikkary.fi	Pirityiset ry PL 40, 69601 KAUSTINEN puh. (06) 860 4369, 040 865 1454 www.pirityiset.fi	Rieska-LEADER ry PL 84 (Vierimaantie 5), 84101 YLIVIESKA puh. (08) 423 490, 040-5880 254 www.rieskaleader.fi
Karhuseutu ry Itsenäisyydenkatu 35 A 16, 28130 PORI puh. (02) 633 0200 www.karhuseutu.fi	Maaseudun Kehittämisyhdistys Ravakka ry Palokuja 6, 23960 SANTTIO puh. (02) 823 6200, 040 729 6863 www.ravakka.fi	Pirkan Helmi ry Kylmäkoskentie 6, 37910 KYLMÄKOSKI puh. 0400 226 676 www.pirkanhelmi.fi	Seinäjoenseudun Kehittämisyhdistys LIIVERI ry Asematie 5, 60800 ILMAJOKI puh. (06) 424 4004, 040 513 1824 www.liiveri.net
Kehittämisyhdistys Kalakukko ry Juankoskentie 7 A, 73500 JUANKOSKI puh. (017) 621 470, 040 510 3258 www.kalakukkory.fi	Maaseudun kehittämisyhdistys SILMU ry Kirkkotie 16, 07170 PORNAINEN puh. 041 442 6602 www.pornainen.fi/sampory	Piällismies ry Kerimäentie 10, 58200 KERIMÄKI puh. 050 591 4688 www.piallismies.fi	Studiefrämjandet i Österbotten rf Handelsesplanaden 23 a, 65100 VASA puh. (06) 224 3415, 040 832 9670 www.pomo.osterbotten.fi
Kehittämisyhdistys SEPRA ry Helsingintie 1 A, 49460 HAMINA Puh. (05) 230 4514, 044 277 4513 www.seprat.net	Maaseudun Kehittämisyhdistys Viisari ry Sivulantie 11 (kaupungintalo), 43101 SAARIJÄRVI tai Keskitie 10 (kaupungintalo), 44500 VIITASAARI puh. (014) 4598 359, 040 502 6173 www.viisaankivi.fi/fi/kotisivut/viisari_ry/?id=329	Pohjoisimman Lapin LEADER ry Kasarmintie 10, (Kukkarinne) 99600 SODANKYLÄ Puh. 040 708 0452 www.pll.fi	Suupohjan Kehittämisyhdistys ry Teknologiapuisto 1, 61800 KAUHAJOKI puh. 020 747 0205 www.suupohjankehittamisyhdistys.fi
Keskipiste-Leader ry Pajatie 5, 85500 NIVALA puh. (08) 443 105 tai 0400 838 528 www.keskipisteleader.fi	Maaseutukehitys ry Keskustie 41, 41520 HANKASALMI Puh. (014) 840 0321 tai 040 755 5115 www.keskisuomenmaaseutu.info/maaseutukehitys	Pohjois-Kymen Kasvu ry Elimäentie 2, 45610 KORJA Puh. (05) 322 0042 www.pohjois-kymenkasvu.fi	Vaara-Karjalan LEADER ry Rantalantie 6, 81720 LIEKSA puh. (013) 689 4065, 040 584 0252 www.oyk.fi/~vaara-karjalan.leader
Kuusiokuntien kehittämisyhdistys ry Okslammintie 9, 63300 ALAVUS puh. (06) 2525 1805, 040 507 6104 www.kuudestaan.net	Myötäle ry PL 76 (Nuottatie 6 A 1), 93601 KUUSAMO puh. 0400 126 778 www.koillismaa.fi/myotale	Poko ry Kauppakatu 23, 35800 MÄNTTÄ Puh. (03) 474 0050 tai 050 597 9220 www.pokory.fi	Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit ry Myllypellontie 1, 21490 MARTTILA puh. (02) 4845 874, 044 0674 434 www.jokivarsi.org
Kyläkuultuuria tuntureitten maassa ry Virastotalo, 95900 KOLARI puh. (016) 519 136, 040 579 0639 www.kktm.fi	Nouseva Rannikkoseutu ry Ruukinkuja 2, 92400 RUUKKI puh. (08) 270 000 www.nousevarannikkoseutu.fi	Pomoottori ry Koulutie 1 A 4,35300 ORIVESI Puh. 045 126 3515, 040 569 3844 www.pomoottori.fi	Varsin Hyvä ry Liedon kunnantalo, Kirkkotie 13, 21420 LIETO puh (02) 4873 3454, 050 338 3867 www.varsinhyva.net
Linnaseutu ry Syrjäntaantie 6, 14820 TUULOS Puh. (03) 633 6249 tai 041 468 8300 www.linnaseutu.org	Oulujärvi LEADER ry Kalliokatu 4, 87100 KAJAANI puh. 040 528 0483 www.oulujarvileader.com	Pomoväst rf Ajurinpuisto 2, 10600 TAMMISAARI Puh. (019) 241 3921 www.pomovast.fi	Veej'jakaja ry Mikonkatu 5, 4.krs, 50100 MIKKELI puh. (015) 361 382, 044 0155 222 www.veejjakaja.fi
LounaPlussa ry Koulukatu 13, 30100 FORSSA puh. 050 463 3433 www.lounaplussa.fi	Outokaira tuottamhan ry Kenttätie 1, 95700 PELLO Puh. (016) 515 541, 0400 161 034 www.outokaira.fi	Pyhäjärviseudun Kehittämisyhdistys ry Yhdystie 4 (Euran virastotalo), 27510 EURA puh. (02) 865 3081, 044 5342 990 www.pyhajarviseutu.net	Vesuri-Ryhmä ry Virkatie 1, 42100 JÄMSÄ puh. (014) 713 958 tai 050 324 1144 www.keskisuomenmaaseutu.info/vesuri-ryhma/index.htm
Länsi-Saimaan Kehittämisyhdistys ry Kirkkotie 6, 54800 SAVITAIPALE puh. 040 7343 053 goxy.net/lsky2	Peräpohjolan Kehitys ry Pappilantie 9, 97700 RANUA Puh. 040 544 1164 www.perapohjola.fi	Päijänne-Leader ry Rauhankatu 3 a, 2. krs., 18100 HEINOLA puh. (03) 718 3097 www.paijanne-leader.net	YHYRES - Kyrönmaan Kehittämisyhdistys ry Kylkkälänraitti 1, 66440 TERVAJOKI puh. (06) 4788 200, 050 463 5872 www.yhyres.fi
Maaseudun Kehittämisyhdistys Keski-Karjalan Jetina ry Kiteentie 13 B, 82500 KITEE puh. (013) 314 288 www.jetina.fi		Rajupusu Leader ry Juvantie 2, 51900 JUVA puh. 015 225856 www.rajupusu.fi/leader	Ykkösakseli ry Urheilutie 5, 25410 SUOMUSJÄRVI puh. 02-739 2800, 02-739 2802 www.ykkosakseli.fi

